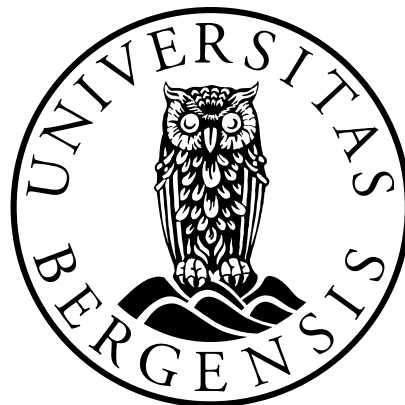

Daglig leders ansvar etter aksjeloven § 17-1
for brudd på utvalgte selskapsrettslige plikter
*Med særlig fokus på daglig ledelse og drift for kreditors
regning*

Kandidatnummer: 164

Antall ord: 14 579 ord

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. mai 2024

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Tema og problemstilling	3
1.2	Aktualitet.....	5
1.3	Avhandlingens rettskildegrunnlag.....	6
1.4	Avgrensninger og videre fremstilling	8
2	Generelt om daglig leders erstatningsansvar.....	10
2.1	Tilknytningskravet i aksjeloven § 17-1	11
2.1.1	Daglig leders rolle og selskapsrettslige plikter	12
2.2	Rettslige utgangspunkter ved ansvarsgrunnlaget	13
2.2.1	Overordnet om uaktsomhetsvurderingen (Culpanormen).....	13
2.3	Den objektive culpavurderingen	14
2.4	Den subjektive culpavurderingen.....	15
2.4.1	Betydningen av særlig kompetanse.....	16
2.4.2	Unnskyldelige forholds betydning for skyldvurderingen.....	17
2.4.3	Nærmere om aktsomhetsterskelen	18
2.5	Grensen mot forretningsmessige beslutninger	21
2.6	Betydningen av at daglig leder innehar flere roller.....	22
3	Daglig leders ansvar for den daglige ledelse.....	26
3.1	Grensen for pliktbrudd – den objektive culpanormen.....	26
3.1.1	Nærmere om grensedragningen i praksis	28
3.1.2	Kan daglig leder utvide handlingsrommet?	31
3.2	Uaktsomhetsvurderingen – den subjektive culpavurderingen	33
3.2.1	Unnskyldningsgrunner	33
3.2.2	Betydningen av forhold som påvirker aktsomhetsvurderingen.....	34
4	Daglig leders ansvar for korrekt regnskap og forsvarlig formuesforvaltning.....	36
4.1	Innledning.....	36
4.2	Grensen for pliktbrudd – den objektive culpavurderingen.....	36
4.2.1	Nærmere om de objektive vilkårene ved opplysningsplikten overfor kreditor ved insolvens	38
4.3	Uaktsomhetsvurderingen – den subjektive culpavurderingen	40
4.3.1	Fastlegging av aktsomhetsnormen	40

5	Sammenfatning av funn og avsluttende betraktninger	45
5.1	Avsluttende betraktninger	46
	Litteraturliste	48

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for avhandlingen er daglig leders plikter og erstatningsansvar i aksjeselskap etter aksjeloven § 17-1 for brudd på utvalgte selskapsrettslige plikter, med særlig fokus på daglig ledelse og drift for kreditors regning.

Aksjeselskap er legaldefinert som «ethvert selskap» hvor «ikke noen av deltakerne har et personlig ansvar for selskapets forpliktelser», jf. aksjeloven § 1-1 første ledd.

At deltakerne – aksjonærene – ikke hefter personlig for selskapets forpliktelser omtales som ansvarsbegrensningen. Ansvarsbegrensningen er et av de grunnleggende prinsippene ved aksjeselskaper, jf. aksjeloven §§ 1-1 og 1-2. At deltakerne ikke holdes personlig ansvarlig for eventuelle tap selskapet påfører andre, tilrettelegger for økt risikovillighet.¹

Ansvarsbegrensningen er viktig for å skape et konkurransedyktig næringsliv.² For stor risikovillighet kan ha negative konsekvenser. For å balansere ønsket om mer risikovillighet mot ønsket om å forhindre uønsket risiko, har lovgiver og domstolene flere virkemidler, herunder erstatningsansvar etter § 17-1.³

Aksjeloven § 17-1 første ledd lyder:

«Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende».

Av bestemmelsen kan det utledes tre kumulative vilkår for at ansvar kan ilegges. Det må foreligge et ansvarsgrunnlag («forsettlig eller uaktsomt»), skadelidte må lide et økonomisk tap («skade»), og det må være adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og det økonomiske tapet («volder»). I tillegg må det være sammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og den selskapsrettslige rollen til skadevolder («i den egenskap»).

---

¹ Dette har kommet til uttrykk blant annet i TBERG-2015-69325 pkt. 5.2. Det følger også av alminnelige kjensgjerninger at man er villig til å risikere mer når tapspotensialet er mindre.

² Innst. O nr. 80 (1996-1997) s. 4 og ot.prp. nr. 23 (1996-97) s. 144.

³ se Dahlum (2021) s. 13–14.

Allmennaksjeloven § 17-1 har en tilsvarende bestemmelse. Denne faller utenfor avhandlingens tema.

Innledningsvis er det videre nødvendig å si noe om aksjeselskapenes ledende organer og selskapsformens organisering.

Generalforsamlingen er aksjeselskapets øverste organ, jf. asl. § 5-1. Den består av aksjonærene i selskapet. Det er gjennom generalforsamlingen aksjonærene utøver myndighet over selskapet og beslutter hvordan selskapet skal drives. Som selskapets øverste organ, har generalforsamlingen instruksjonsmyndighet over styret og daglig leder.⁴ Generalforsamlingen avholdes som møte, jf. asl. § 5-8 første ledd. I disse møtene treffes beslutninger som hovedregel ved alminnelig flertall, jf. § 5-17 første ledd.⁵

Generalforsamlingen har en plikt til å velge selskapets styre, jf. asl. § 6-3 første ledd. Styret velger selv styrelederen dersom denne ikke er valgt av generalforsamlingen, jf. § 6-1 annet ledd.

Styrets plikter deles inn i to grupper: Forvaltningsansvaret og tilsynsansvaret.

Forvaltningsansvaret følger av asl. § 6-12 første og annet ledd. Ansvaret innebærer at styret skal fatte forretningsmessige beslutninger av stor betydning for selskapet.⁶ Tilsynsansvaret følger av asl. § 6-12 tredje og fjerde ledd, og § 6-13. Dette pålegger styret et ansvar for utforming og implementering av retningslinjer for den daglige drift, og kontroll av at disse følges opp i praksis. Styret har også instruksjonsmyndighet overfor daglig leder, jf. asl. §§ 6-13 annet ledd og 6-14 første ledd.

I motsetning til det å ha generalforsamling og styre, er det valgfritt om man ønsker å ha daglig leder i et aksjeselskap, jf. aksjeloven § 6-2. Praksis viser imidlertid at de aller fleste selskaper velger å ha en daglig leder.⁷ Daglig leder er ansvarlig for den daglige driften i et selskap. Han har et overordnet ansvar for ledelse av selskapet, iverksettelse av styrevedtak, og for regnskapet. Daglig leder ansettes og avsettes av styret, med mindre det er vedtektsfestet at generalforsamlingen eller bedriftsforsamlingen skal gjøre det, jf. asl. § 6-2 annet og tredje

---

⁴ Aarbakke (2017) note 1.3 til asl. § 5-1.

⁵ Unntak fra kravet om alminnelig flertall følger av asl. §§ 5-18 til 5-20.

⁶ Jeg kommer tilbake til grensen for hva som er av stor betydning for selskapet i kapittel 3.

⁷ Woxholth (2021) s. 239.

ledd. Daglig leder har plikter både som arbeidstaker og selskapsrettslig organ.⁸ I behandlingen av aksjeloven § 17-1 første ledd er det de selskapsrettslige pliktene som er sentrale.

I avhandlingen aktualiseres to nært tilknyttede problemstillinger. Den første problemstillingen er hva som er innholdet i daglig leders plikter. Den siste problemstillingen er hvordan daglig leders rolle har betydning for erstatningsansvaret. Den andre problemstillingen aktualiserer både erstatningsrettslige og selskapsrettslige spørsmål. Dersom daglig leder forsettlig eller uaktsomt volder skade, kan vedkommende holdes personlig ansvarlig etter aksjeloven § 17-1 første ledd, forutsatt at de øvrige vilkår er oppfylt.

1.2 Aktualitet

Aksjeselskapene (AS) er den mest brukte selskapsformen i Norge. Det er i overkant av 237.000 aksjeselskaper i Norge (tall fra 2020).⁹ Flertallet av selskaper registrert i Norge var AS (ca. 55 %).¹⁰ Aksjeselskapene sto for nesten 77,3 % av sysselsettingen og 88,3 % av omsetningen i norske selskaper (tall fra 2017).¹¹ Aksjeselskapene må derfor kunne sies å være den viktigste selskapsformen i Norge.

Statistikken illustrerer også et annet viktig poeng: Det kan ofte være tale om store verdier i aksjeselskaper. Det innebærer at et eventuelt personlig ansvar for tap som volderes kan bli omfattende. Det er derfor viktig at rammene for hva som utgjør erstatningsbetingende atferd er tydelige og avklarte.

I forarbeidene til dagens aksjelov fremheves det at kravene til ledelsen i aksjeselskaper ble skjerpet med loven.¹² Formålet med avhandlingen er å avklare rekkevidden av dagens bestemmelse i aksjeloven § 17-1 første ledd, med særlig fokus på daglig ledelse og drift for kreditors regning.

---

⁸ Smith Ulseth (2006) s. 18.

⁹ Hentet 09.04.2024, <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-foretakdemografi>

¹⁰ Hentet 09.04.2024, <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-foretakdemografi>

¹¹ Hentet 09.04.24, <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-omsetning-og-sysselsetting/2019-09-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=397895>

¹² Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 77 og NOU 1996:3 s. 89.

Siden ikrafttredelsen av dagens aksjelov 1. januar 1999 har domstolene behandlet en rekke saker hvor erstatningsansvar for blant annet daglig leder har vært tema.¹³ Det økende antallet saker siden ikrafttredelsen av loven, underbygger teamets aktualitet.

På tross av dette, er daglig leders ansvar i liten grad behandlet i juridisk litteratur.

Behandlingen er gjerne begrenset til kortfattede henvisninger til at daglig leder kan bli vurdert strengere enn øvrige deler av ledelsen.¹⁴ Det er derfor nødvendig å se til litteratur om de andre selskapsrettslige rollene som omfattes av asl. § 17-1. Det er særlig grunn til å trekke frem Normanns avhandling om styremedlemmers ansvar¹⁵ og Alteren Schwenkes avhandling om styreleders plikter og ansvar.¹⁶

Daglig leders plikter er heller ikke behandlet i nyere tid. Avhandlingen vil i stor grad basere seg på Smith Ulseths avhandling om daglig leders stillingsvern.¹⁷ Avhandlingens utgangspunkt er hovedsakelig arbeidsrettslig, men inneholder en grundig gjennomgang av daglig leder som selskapsorgan og de selskapsrettslige plikter som pålegges nevnte leder etter aksjeloven.

1.3 Avhandlingens rettskildegrunnlag

Avhandlingen tar sikte på å avklare gjeldende rett knyttet til et utvalg av daglig leders plikter og erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-1. Denne avklaringen skjer ved bruk av den rettsdogmatiske metoden,¹⁸ som igjen tar utgangspunkt i alminnelig juridisk metode.¹⁹

Aksjeloven § 17-1 første ledd gir uttrykk for de selskapsrettslige organenes ansvar. Ansvar ble først kodifisert i aksjeloven av 1976 § 15-1. Det ble senere videreført i den nåværende bestemmelsen i § 17-1. På et mer overordnet plan er ledelsesansvaret en særregulering av den alminnelige ulovfestede culpælæren, og det antas at vurderingene i hovedsak er like.²⁰ Dette gjelder særlig de grunnleggende erstatningsrettslige vilkårene.

---

¹³ Dahlum (2021) s. 114.

¹⁴ Se Woxholth (2021) s. 331, og Bråthen (2022) s. 255.

¹⁵ Normann Aarum (1994).

¹⁶ Alteren Schwenke (2023).

¹⁷ Smith Ulseth (2006).

¹⁸ Sæther Mæhle (2004) s. 329.

¹⁹ Sæther Mæhle (2004) s. 329.

²⁰ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 83 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

Begrunnelsen for at lovgiver har valgt å videreføre den tidligere bestemmelsen, er at man ønsket å beholde den generelle og skjønnsmessige utformingen.²¹ Dette er gjort for å sikre fleksibilitet og mulighet for endringer i tråd med samfunnsutviklingen.²² At bestemmelsen er skjønnsmessig og fleksibel gjør at den konkrete terskelfastsettingen tidvis kan være krevende. Det vil være en rekke faktorer som spiller inn i fastleggingen, og terskelen kan utvikle seg med tiden.

Aksjeloven er utformet for å passe de forskjellige virksomhetene som er organisert som aksjeselskap.²³ Loven har en rekke skjønnsmessige og vage bestemmelser slik at den skal være anvendelig på alle. Lovteksten gir derfor begrenset veiledning om det nærmere innholdet av daglig leders plikter.

Også lovforarbeidene er i stor grad tause om innholdet av daglig leders plikter, og grensene for ansvar etter asl. § 17-1. Analysen vil derfor i stor grad måtte baseres på hvordan de aktuelle bestemmelsene er tolket og utfylt i rettspraksis.

Det er foreløpig få avgjørelser fra Høyesterett som tar opp temaet. Høyesteretts hovedoppgave er å bidra til rettsavklaring og rettsutvikling gjennom sine avgjørelser, innenfor de rammene som følger av Grunnloven og lov. Saker om daglig leders ansvar kan være svært varierende og faktumorienterte. Det betyr at kun et fåtall av sakene vil være egnet til en slik avklaring. Der Høyesterett har tatt saker til behandling, fastsetter Høyesterett rettstilstanden.

Avgjørelsene Høyesterett har avsagt, sammenholdt med lovtekst og forarbeider utgjør gjeldende rett. De avgjørelsene som er avsagt, vil derfor være viktige for utledningen av retningslinjer og vurderinger. Det er særlig grunn til å merke seg: Rt. 1975 s. 198, Rt. 1991 s. 119 (Normount), HR-2016-1440-A (Håheller) og HR-2017-2375-A (Ulvesund).

Det er derimot mange saker for lagmannsrettene som omhandler daglig leders ansvar for pliktbrudd. Analysen i avhandlingen vil derfor primært ta i bruk avgjørelser fra lagmannsrettene. I mangel på avklaringer fra Høyesterett, er det hensiktsmessig å avklare på hvilken måte og i hvilken utstrekning underrettspraksis får betydning.

---

²¹ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 82.

²² Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 82.

²³ NOU 1992: 29 s. 144.

Praksis fra underrettene har begrenset selvstendig rettskildeværdi.²⁴ Med tanke på den begrensede høyesterettspraksisen, får de likevel betydning for spørsmålene som behandles i denne avhandlingen. For det første vil underrettspraksis brukes for å vise hvordan domstolene antar at gjeldende rett er der rettstilstanden ikke er avklart av Høyesterett.

Avgjørelsene fra lagmannsrettene kan også ha betydelig argumentasjonsverdi.²⁵ Om og i hvilken grad en avgjørelse har argumentasjonsverdi, må vurderes konkret utfra argumentenes kvalitet.

Ellers vil lagmannsrettens avgjørelser brukes i avhandlingen for å illustrere og utdype poenger forankret i høyesterettspraksis eller forarbeidsuttalelser.

Store deler av oppgaven vil ta for seg hvilke momenter lagmannsrettene har vurdert i aktsomhetsvurderingen der det ikke foreligger høyesterettspraksis.

1.4 Avgrensninger og videre fremstilling

En fullstendig behandling av alle deler av daglig leders plikter og erstatningsansvar vil være for omfattende for en masteroppgave på 30 studiepoeng. Jeg har derfor valgt å fokusere på de selskapsrettslige pliktene som fremstår mest sentrale, og hvordan disse vil virke inn på vurderingen av ansvarsgrunnlaget under erstatningsspørsmålet.

Fokuset vil være på ansvarsgrunnlaget som vilkår for erstatning. I denne vurderingen er pliktreglene sentrale, ettersom det er en presumsjon for uaktsomhet og ansvar etter aksjeloven § 17-1 ved pliktbrudd.²⁶ Det må også påpekes at de øvrige vilkårene tidvis henger nært sammen med ansvarsgrunnlaget. De vil derfor kort behandles innledningsvis for å sette en ramme for avhandlingens tema. Jeg avgrenser fullstendig mot reglene om lemping og erstatningsutmåling.

Det er nødvendig å presisere at behandlingen avgrenses til daglig leder som selskapsorgan. Daglig leder som arbeidstaker faller derfor utenfor avhandlingen.

I den videre fremstillingen innleder jeg med en generell behandling av rammen for ansvar etter aksjeloven § 17-1 i kapittel 2. Hovedtyngden av dette kapittelet vil hvile på

---

²⁴ Andenæs (2009) s. 97, og Eckhoff (2001) s. 162.

²⁵ Andenæs (2009) s. 96, og Nygaard (2004) s. 210.

²⁶ HR-2016-1440-A (Håheller) avsnitt 41.

ansvarsgrunnlaget. Jeg anser det hensiktsmessig å også behandle tilknytningskravet, og hvordan dette kobler daglig leders plikter og ansvarsgrunnlaget.

I kapittel 3 og 4 gjennomgås de aktuelle pliktene som er hovedtema for avhandlingen. Her vil jeg først analysere pliktens innhold, og hvordan grensedragningen skjer for hver av pliktene. Dette vil kobles til den objektive delen av ansvarsgrunnlaget. Deretter redegjør jeg for selve skylden som må være utvist, og hvordan særlige forhold ved de aktuelle pliktene kan påvirke aktsomhetsvurderingen. En viktig del av denne vurderingen vil være hvor sterkt presumsjonen for uaktsom atferd gjør seg gjeldende ved det aktuelle pliktbruddet.

Til slutt sammenfattes hovedfunnene i kapittel 5. Her angir jeg i tillegg noen avsluttende betraktninger.

2 Generelt om daglig leders erstatningsansvar

Aksjeloven § 17-1 første ledd oppstiller en rekke vilkår. Bestemmelsen oppstiller for det første de grunnleggende erstatningsrettslige vilkårene om ansvarsgrunnlag, skade/tap og årsakssammenheng, jf. overfor. Det oppstilles vilkår om at skadevolder og skadelidte befinner seg innenfor en nærmere angitt personkrets. I tillegg er det et vilkår om sammenheng mellom den selskapsrettslige rollen og ansvarsgrunnlaget.

Oppgavens siktemål er som nevnt en behandling av ansvarsgrunnlaget under erstatningsspørsmålet. For å sette en ramme for avhandlingen, er det likevel hensiktsmessig å kort omtale utgangspunktene og kjennetegnene ved de øvrige vilkårene i aksjeloven § 17-1.

Bestemmelsen konkretiserer for det første kretsen av skadevoldere. Avhandlingen behandler bare daglig leders ansvar. Jeg vil derfor referere til skadevolder som «daglig leder» eller «han».²⁷ Bestemmelsen konkretiserer også kretsen av skadelidte. Bruken av «og andre» i oppramsingen av skadelidte åpner for at en svært vid personkrets omfattes av bestemmelsen, herunder kreditorer.²⁸ Oppramsingen av skadelidte begrenser derfor ikke erstatningsomfanget nevneverdig i praksis.

Skader i aksjeloven § 17-1 første ledd er som regel rene formuestap.²⁹ Rene formuestap er «en økonomisk skade som ikke står i årsakssammenheng med noen integritetskrenkelse».³⁰ Det må normalt foretas en konkret vurdering av om slike tap er erstatningsrettslig vernet. Det er imidlertid uttrykkelig lagt til grunn i bestemmelsens forarbeider at rene formuestap omfattes av skadebegrepet i asl. § 17-1 første ledd.³¹

Kravet til årsakssammenheng er i all hovedsak det samme som innenfor alminnelig erstatningsrett, slik det er utviklet gjennom høyesterettspraksis. I Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II) og Rt. 2003 s. 400 (Sunnfjordtunell-dommen) fastslår Høyesterett at for å idømme

---

²⁷ En stor andel av daglige ledere i Norge er kvinner, men for enkelhetens skyld har jeg valgt å være konsekvent i bruken av pronomen.

²⁸ Se bl.a. HR-2017-2375-A (Ulvesund) hvor en kreditor ble tilkjent erstatning for daglig leders pliktbrudd. Tilsvarende i HR-2022-1148-A (Sea Lice) hvor en skadevolder var aksjeeier og den andre styreleder og daglig leder.

²⁹ Normann Aarum (1994) s. 75–76, Aarbakke (2017) Note 1.10 til asl. § 17-1.

³⁰ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 57, Lødrup (2009) s. 48 og Nygaard (2007) s. 88.

³¹ Ot.prp.nr.55 (2005–2006) s. 167.

erstatningsansvar må det foreligge en økonomisk forskjell mellom et hypotetisk hendelsesforløp hvor det er handlet aktsomt, og det reelle hendelsesforløpet.³²

Sammenfatningen får frem et viktig poeng: Det vil ikke foreligge årsakssammenheng dersom et like stort tap ville inntruffet om handlingen/unnlatelsen tenkes bort.³³

I det følgende behandles først tilknytningskravet etter aksjeloven § 17-1 (punkt 2.1).

Tilknytningskravet danner en nødvendig ramme for den videre behandlingen av ansvarsgrunnlaget (Punkt 2.2-2.6).

Behandlingen av ansvarsgrunnlaget foretas i fem deler. Først gis en generell behandling av de rettslige utgangspunktene ved ansvarsgrunnlaget (punkt 2.2). Deretter behandles den objektive og den subjektive delen av culpavurderingen (punkt 2.3 og 2.4). De uaktsomme handlingene avgrenses mot forretningsmessige beslutninger (punkt 2.5). Til slutt ser jeg nærmere på betydningen av om daglig leder innehar flere selskapsrettslige roller (punkt 2.6).

2.1 Tilknytningskravet i aksjeloven § 17-1

Tilknytningskravet i aksjeloven § 17-1 første ledd følger av ordlyden «i den nevnte egenskap». Kravet gir uttrykk for sammenhengen mellom utførelsen av den ansvarsbetingende atferden og daglig leders selskapsrettslige rolle. Kravet er tilknyttet ansvarsgrunnlaget, og vil påvirke vurderingen av denne.

Vilkåret ble endret ved lovendring i 2006. I den forbindelse ble ordlyden av kravet endret fra «under utførelsen av sin oppgave» til «i den nevnte egenskap».³⁴ Lovendringen tilsiktet ingen realitetsendring av bestemmelsen.³⁵ Formålet var å klargjøre at skadevoldelsens tilknytning til den selskapsrettslige egenskap eller funksjon er avgjørende ved ansvarsfastleggelsen.³⁶

Med den selskapsrettslige funksjon menes rolleforventningene og pliktene som pålegges daglig leder i kraft av å være i denne posisjonen. Det er særlig pliktene etter aksjelovens bestemmelser og selskapets vedtekter/styreinstrukser som er av betydning for daglig leder.

---

³² Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 390.

³³ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 390–391.

³⁴ LOV-2006-12-15-88.

³⁵ Aarbakke (2017) note 1.6 til asl. § 17-1 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 114.

³⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

Daglig leders plikter er forskjellige fra pliktene til styremedlemmer, aksjeeiere eller andre i ledelsen. Når tilknytningskravet kobler ansvarsfastleggelsen til de selskapsrettslige pliktene, vil vurderingene derfor bli ulike for de forskjellige ledelsesorganene. Jeg kommer tilbake til hva som preger ansvarsfastleggelsen når det gjelder daglig leder under punkt 2.2 og 2.3.

Hva om daglig leder har flere roller? Betydningen av dette behandles nærmere under punkt 2.6, men allerede under dette punktet vil jeg trekke frem utgangspunktet. I lys av tilknytningskravet bør det være en separat vurdering til hver av rollene daglig leder eventuelt innehar.³⁷

2.1.1 Daglig leders rolle og selskapsrettslige plikter

Ettersom daglig leders selskapsrettslige rolle er det aktuelle etter aksjeloven § 17-1 første ledd, er det hensiktsmessig å avklare hva den går ut på. I det følgende foretas det en generell behandling av hvilke plikter daglig leder er pålagt etter aksjeloven.

Ordningen med å ha en daglig leder som selskapsorgan er forholdsvis ny. Daglig leder som selskapsorgan dukket først opp i aksjeloven 1957 § 45 annet ledd, under betegnelsen «forretningsfører».³⁸ Fremveksten kom trolig dels som en følge av at selskapene begynte å bli mer komplekse, både organisatorisk og strukturelt. Den økende kompleksiteten har medført stadige endringer. Endringene har igjen medført utvidelser av daglig leders ansvar og selskapsrettslige plikter.

Teorien deler opp daglig leders oppgaver etter aksjeloven i to hovedgrupper.³⁹ Den første er oppgaver som skal iverksette styrets beslutninger. Her inngår plikten til å stå for den daglige ledelse (§ 6-14 første ledd), følge instruksjoner og retningslinjer fra styret (§ 6-14 første ledd), formuesforvaltningen (§ 6-14 fjerde ledd) og representasjonskompetansen (§ 6-32, jf. § 6-14). Den andre gruppen oppgaver er de som skal tilrettelegge saksbehandlingen i styret. Herunder hører informasjonsansvaret overfor styret (§ 6-15), plikt til å delta i behandling av styresaker (§ 6-19 fjerde ledd), forberedelse av saker til styrebehandling (§ 6-21 første ledd), plikt til å delta på generalforsamling (§ 5-4 første ledd) og opplysningsplikt overfor generalforsamlingen (§ 5-15 første ledd).

---

³⁷ Rettspraksis er ofte nøye på dette skillet. Se bl.a. Rt. 1998 s. 276, på side 283, og HR-2016-1440-A, avsnitt 79.

³⁸ Smith Ulseth (2006) s. 47.

³⁹ Smith Ulseth (2006) s. 134–135.

På grunn av avhandlingens omfang, er det nødvendig å begrense behandlingen til et hensiktsmessig utvalg av disse pliktene. Jeg har valgt å fokusere på plikten til å stå for den daglige ledelse og plikten til å sørge for forsvarlig formuesforvaltning, jf. henholdsvis § 6-14 første og fjerde ledd.

Disse pliktene er de to mest grunnleggende bestanddelene av alle daglige lederes plikter. Rettspraksis har vist at det ofte er brudd på disse pliktene som foranlediger saker som ender for domstolene.

2.2 Rettslige utgangspunkter ved ansvarsgrunnlaget

Skyldkravet etter aksjeloven § 17-1 første ledd er forsett eller uaktsomhet. Forsett innebærer at den erstatningsbetingende handlingen er utført bevisst.⁴⁰ Uaktsomhet innebærer at vedkommende ikke har opptrådt slik en normalt forstandig og omtenksom person ville gjort.⁴¹ Det er krevende å bevise forsett, og det kan medføre et skjerpet beviskrav.⁴² Bestemmelsen i aksjeloven § 17-1 første ledd oppstiller ikke krav om at det må bevises forsett.⁴³ Det er derfor tilstrekkelig etter § 17-1 at det påvises uaktsomhet for at det skal foreligge ansvarsgrunnlag. Videre i avhandlingen vil jeg derfor ta utgangspunkt i kravet om uaktsomhet. Behandlingen begrenses til dette skyldkravet.

2.2.1 Overordnet om uaktsomhetsvurderingen (Culpanormen)

Uaktsomhetsvurderingen etter asl. § 17-1 første ledd er i det vesentlige den samme som ved den alminnelige culpanormen.⁴⁴ Det vil få betydning for aktsomhetsnormen.

Culpanormen er en ulovfestet rettsregel som er utviklet i rettspraksis.⁴⁵

Som nevnt innledningsvis er formuleringene i asl. § 17-1 skjønsmessige.⁴⁶ Det at bestemmelsen er skjønsmessig og fleksibel medfører at den konkrete terskelfastsettingen kan være krevende. En rekke faktorer kan spille inn i fastleggingen, og terskelen kan endre seg

---

⁴⁰ Gisle (2017) s. 139.

⁴¹ Gisle (2017) s. 446.

⁴² Rt. 1995 s. 1641 på side 1648. Synspunktet er videreført i senere praksis, se Skoghøy (2022) s. 936.

⁴³ Det sondres heller ikke mellom betydningen av om den erstatningsbetingende atferd er utført forsettlig eller uaktsomt i andre fremstillinger.

⁴⁴ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 83.

⁴⁵ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 77.

⁴⁶ Se avhandlingens punkt 1.3.

med tiden. Forarbeidene henviser til at vurderingen av bestemmelsen i det vesentlige må være lik som ved den alminnelige culpanormen.⁴⁷ Også denne legger opp til utøvelse av konkret skjønn i vurderingene.

Som nevnt er culpanormen en ulovfestet rettsregel, utviklet i rettspraksis.⁴⁸ Normalt deles den i to: Den objektive og den subjektive culpavurderingen.⁴⁹ Den objektive vurderingen går ut på at det har skjedd et normbrudd, for eksempel et brudd på en pliktregel. Den subjektive vurderingen går ut på om skadevolder har utvist skyld, her i form av uaktsomhet eller forsett.⁵⁰ Begge vilkårene må være oppfylt for at det skal ilegges ansvar.

2.3 Den objektive culpavurderingen

Culpanormens objektive side gjelder vurderingen av om det har skjedd et normbrudd.⁵¹ Det kan være tale om brudd enten på en lovfestet eller en ulovfestet norm. Jeg vil i det videre fokusere på normbrudd i form av et pliktbrudd. Nærmere bestemt, brudd på de lovfestede pliktene i aksjeloven. Dette vil prege den generelle fremstillingen i dette kapittelet.

Pliktbruddene utgjør en sentral del av ansvarsgrunnlaget, jf. frasen «i den nevnte egenskap». Aarbakke har uttalt at «spørsmålet om ansvar må vurderes med utgangspunkt i de oppgavene og ansvar som lov og vedtekter pålegger».⁵² Det er ikke et krav om at det foreligger brudd på en bestemmelse i aksjeloven eller selskapets vedtekter, men det er ved slike brudd at ansvar etter § 17-1 typisk ilegges.⁵³

Daglig leders skadeforvoldelse etter § 17-1 første ledd kan påføre selskapet eller tredjeperson rene formuestap.⁵⁴ Det er noen særtrekk ved den objektive culpavurderingen når det er tale om slike tap. Det viktigste er at det kan være rettmessig å påføre andre et rent formuestap.⁵⁵ Eksempler er inngåelse av avtale som påfører andre tap, å bedrive konkurrerende virksomhet som påfører andre omsetningstap og mindre lønnsom drift av egen drift. Ingen av disse

---

⁴⁷ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 83.

⁴⁸ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 77.

⁴⁹ Lødrup (2009) s. 130 flg. og, Normann Aarum (1994) s. 187.

⁵⁰ Normann Aarum (1994) s. 188 og, Perland (1999) kap. 1.2.2.

⁵¹ Norm skal i denne avhandlingen forstås som en rettsregel og retningslinjer.

⁵² Aarbakke (2017) note 1.6 til asl. § 17-1.

⁵³ Aarbakke (2017) note 1.6 til asl. § 17-1.

⁵⁴ Normann Aarum (1994) s. 75–76, Aarbakke (2017) Note 1.10 til asl. § 17-1.

⁵⁵ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 136.

trenger å bety at ledelsen har handlet uaktsomt. Det går imidlertid en grense for hva slags tap man kan påføre andre.

Rene formuestap kan vurderes i lys av tre typetilfeller:⁵⁶

1. Det finnes normer som sier hva som er rettmessig og rettsstridig.
2. Det finnes normer for hva som anses som god og ønskelig atferd.
3. Det foreligger ingen slike normer.

Den første kategorien er forhold som brudd på lovfestede plikter og lignende. Slik som brudd på daglig leders plikter etter aksjeloven § 6-14. Den andre kategorien omfatter typisk bransjenormer, slik som retningslinjer for god advokatskikk eller meglerskikk. Den siste kategorien gjelder når det er fravær av slike normer. Ved fravær av normer, vil det ikke være tale om et pliktbrudd. Man faller derfor tilbake til utgangspunktet om at enhver står fritt til å forfølge egne mål og interesser.⁵⁷

Jeg behandler av plasshensyn kun den første kategorien.

Det er lagt til grunn i HR-2016-1440-A (Håheller) avsnitt 41 at «[v]ed vurdering av om vilkårene etter § 17-1 er oppfylt, må det tas utgangspunkt i om «vedkommende» har overtrådt de plikter som objektivt sett gjelder for vedkommende». Rettstilstanden ble sammenfattet på følgende måte: «[d]er disse pliktene er overtrådt, vil det være en presumsjon for at vedkommende har opptrådt uaktsomt».⁵⁸

Presumsjonen medfører at vurderingen av om det foreligger et pliktbrudd vil være utgangspunktet for vurderingen av om atferden er ansvarsbetingende. Klargjøringen av pliktens rekkevidde er viktig for at daglig leder skal kunne vite hvilket handlingsrom man har.

2.4 Den subjektive culpavurderingen

Forutsatt at det foreligger et pliktbrudd, blir spørsmålet om daglig leder har utvist skyld i form av forsett eller uaktsomhet. Temaet for denne vurderingen er om daglig leder har utvist

---

⁵⁶ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 137 flg.

⁵⁷ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 138.

⁵⁸ Gjort under henvisning til Normann Aarum (1994) s. 221 og senere fulgt opp i bl.a. HR-2020-1947-A og Aarbakke (2017) note 1.11 til asl. § 17-1.

subjektiv skyld. Spørsmålet i slike tilfeller er gjerne om daglig leder kan klandres for handlingen eller unnlattelsen.⁵⁹ Generelt kan vedkommende klandres dersom det kunne og burde vært handlet annerledes i den aktuelle situasjonen.

Det er sikker rett at utgangspunktet for bedømmelsen av den subjektive culpanormen skal være objektiv.⁶⁰ Det innebærer at man ikke skal ta hensyn til subjektive forhold slik som nervøsitet, overarbeidethet, sykdom, osv.⁶¹ Det tas heller ikke hensyn til om daglig leder manglet den nødvendige kompetansen for å fylle rollen.⁶²

2.4.1 Betydningen av særlig kompetanse

I noen tilfeller åpnes det for å ta hensyn til subjektive forhold. Det er mest aktuelt når daglig leder har særlig eller spesialkompetanse på området.

Jeg har ikke funnet noen saker hvor retten har vurdert om særlig kompetanse hos daglig leder har betydning for aktsomhetsnormen, men flere avgjørelser som gjelder styreleder.

Aktsomhetsnormen er ulik for styreleder og daglig leder. Det er derfor ikke gitt at avgjørelser som gjelder styreleder har overføringsverdi. Jeg vil likevel trekke frem sakene som omhandler styreleder, fordi gode grunner tilsier at man må kunne vektlegge særlig kompetanse på tilsvarende måte for daglig leder som for styreleder. Samtidig er det vanskelig å se gode grunner som taler mot et slikt syn.

I en sak fra Borgarting lagmannsrett, LB-2016-181811, anførte saksøker at styreleder og eneste medlem av avviklingsstyret måtte vurderes strengere fordi han var advokat.

Lagmannsretten var ikke enig i dette, og la til grunn at vurderingen kun måtte knyttes til rollen som styremedlem og eneste medlem av avviklingsstyret.⁶³ Saken ble anket og behandlet av Høyesterett i HR-2019-317-A.⁶⁴ Høyesterett nevnte ikke betydningen av at

---

⁵⁹ Nygaard (2007) s. 175, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 159.

⁶⁰ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 147, Hagstrøm (1985) s. 66 og Normann Aarum (1994) s. 221.

⁶¹ Se bl.a. RG 2013 s. 975 (LF-2012-186551) hvor retten fant at sykdom og manglende økonomisk utdanning ikke kan få betydning.

⁶² Se Eidsvating lagmannsrett kjennelse 12. november 1992 sak nr. 92-02468 K. Saken omhandlet konkurskarantene, men det er tatt til orde i teori, herunder Normann (1994) s. 223, for at samme betraktninger må gjøre seg gjeldende for ansvarsgrunnlaget ved styreansvar.

⁶³ LB-2016-181811 under avgjørelsens punkt 2.

⁶⁴ Se særlig behandling av skyld i HR-2019-317-A avsnitt 46 flg.

styreleder også var advokat. Det kan tilsi at momentet ikke ble ansett som relevant for Høyesteretts avgjørelse.

Det finnes imidlertid en rekke andre avgjørelser fra underrettene hvor slike kvalifikasjoner vektlegges.⁶⁵ Eksempelvis kan en sak fra Gulating lagmannsrett, LG-2020-98882-2, nevnes. Saken gjaldt et erstatningskrav mot styreleder og fire styremedlemmer for misvisende informasjon ved aksjetegning. Retten vektla styreleder og to styremedlemmers særlige kompetanse på det aktuelle feltet. Denne kompetansen hevet aktsomhetsterskelen betydelig.

Dommen ble anket og behandlet av Høyesterett i HR-2022-2484-A.⁶⁶ Høyesterett nevnte ikke skadevoldernes kvalifikasjoner. I likhet med HR-2019-317-A kan dette indikere at særlige kvalifikasjoner ikke uten videre skjerper aktsomhetsnormen.

Fordi det må utøves varsomhet ved antitetiske slutninger, er det ikke mulig å si med sikkerhet om særlig kompetanse kan eller burde kunne skjerpe aktsomhetsnormen.

Juridisk litteratur, ved bl.a. Andenæs, har tatt til orde for at dette kan virke skjerpende.⁶⁷ Utgangspunktet er som nevnt at aktsomhetsnormen skal fastlegges utfra kunnskap han har eller burde ha. En daglig leder med særlig kompetanse innehar mer informasjon, og kan forventes å inneha mer informasjon. Det fremstår derfor rimelig at dette får betydning i aktsomhetsvurderingen. Praksis viser at rettens behandling av særlig kvalifikasjoner er varierende.⁶⁸

Det er derfor vanskelig å fastslå om det er legitimt å vektlegge at daglig leder har en særlig kompetanse. Det kan likevel være fordelaktig å være klare over at underrettspraksis har vektlagt særlig kompetanse i sin praksis. Etter min oppfatning taler reelle hensyn for dette, jf. overfor. Har daglig leder flere roller (se punkt 2.6), kan det være ytterligere grunnlag for et slikt syn.

2.4.2 Unnskyldelige forholds betydning for skyldvurderingen

---

⁶⁵ Se særlig LB-2019-184435-2, LB-2018-172262 og LB-2008-120826.

⁶⁶ Se særlig behandling av skyld i HR-2022-2484-A avsnitt 45 flg.

⁶⁷ Se særlig Alteren Schwenke (2023) s. 174 flg., Dahlum (2021) s. 94, og Andenæs (2016) s. 651.

⁶⁸ Se bl.a. LB-2016-181811 (og den etterfølgende dommen i HR-2019-317-A) og LG-2020-98882-2 (og den etterfølgende dommen i HR-2022-2484-A).

I noen tilfeller kan det oppstå spørsmål om daglig leder kan unngå ansvar fordi han har vært uvitende. Dette omtales som unnskyldningsgrunner. Unnskyldningsgrunnene deles inn i to typetilfeller: Faktisk villfarelse og rettslig villfarelse.⁶⁹

Den klare hovedregelen er at rettslig villfarelse ikke fritar for ansvar.⁷⁰ Den høye terskelen for å bli hørt med rettslig villfarelse, kan illustreres ved avgjørelsen i Rt. 2010 s. 93. I det aktuelle tilfellet hadde daglig leder, som for øvrig var styreleder og eneaksjonær, forsømt forsikringsplikten etter yrkesskadeforsikringsloven. Vedkommende hadde delegert bort ansvaret for alle administrative oppgaver til et regnskapsbyrå fordi han var ordblind. Retten la til grunn at han fortsatt var ansvarlig for å påse at forholdene var i orden, og at alle plikter som var pålagt ham som daglig leder var oppfylt. Jeg har ikke funnet noen dommer hvor daglig leder er hørt med rettslig villfarelse på det området avhandlingen dekker. Jeg går derfor ikke nærmere inn på dette.

Faktisk villfarelse går ut på at man ikke var klar over de faktiske forholdene som var årsak til at skaden ble påført. Hagstrøm har tatt til orde for at det må være tilstrekkelig at skadevolder burde hatt kunnskap om de forhold som gjorde handlingen rettstridig.⁷¹

Aktsomhetsterskelen tar utgangspunkt i om daglig leder kjente til eller burde ha kjent til forholdene på det ansvarsbetingende tidspunkt. Ettersom unnskyldelig faktisk villfarelse kan kobles til hva han burde ha kjennskap til, kan vurderingen kobles inn i aktsomhetsvurderingen for øvrig. Hvis daglig leder hverken hadde eller burde hatt kunnskap om de faktiske forholdene, var villfarelsen i så fall som utgangspunkt unnskyldelig.

2.4.3 Nærmere om aktsomhetsterskelen

For at det skal konstateres at det er utvist subjektiv skyld, må den konkrete aktsomhetsterskelen fastlegges.

Det er lagt til grunn i Rt. 1991 s. 119 (Normount) og senere fulgt opp i annen rettspraksis at ansvarsgrunnlaget må bedømmes utfra forholdene slik de fremstod på tidspunktet for den ansvarsbetingende handlingen.

---

⁶⁹ Hagstrøm (1985) s. 66–67.

⁷⁰ Hagstrøm (1985) s. 67, Normann Aarum (1994) s. 230.

⁷¹ Hagstrøm (1985) s. 66.

Vurderingstemaet som går igjen i praksis kan illustreres ved en uttalelse fra Agder lagmannsrett i LA-2007-37537 om styrets ansvar etter aksjeloven § 17-1:

«Utgangspunktet er at den enkelte skadevolder må bedømmes ut fra sin kunnskap om den faktiske situasjon på det tidspunkt som er avgjørende. Hva vedkommende faktisk kjente til må dessuten suppleres med det han/hun burde skaffet seg kunnskap om, jf. § 6-12 tredje ledd om plikten til å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling.»⁷²

Aktsomhetsterskelen må bero på hva daglig leder visste eller burde ha visst om på tidspunktet for den skadevoldende handling. Fastleggningen av hva daglig leder burde vite, er det flere forhold som får betydning.

Utgangspunktet for den konkrete terskelfastsettingen ligger i vilkåret «i den nevnte stilling», jf. asl. § 17-1 første ledd. Det er rollen og de normene som tilhører denne som danner utgangspunktet. Den nærmere terskelfastsettingen vil skje utfra hva som kjennetegner stillingens funksjon.

Jeg vil ta for meg de mest sentrale momentene. Disse er: Informasjon om selskapet, forventinger til skadevolder, forventninger til skadelidte, økonomiske problemer og eksistens av konkrete rettsregler på området.⁷³

Prinsipalt må man vurdere betydningen av at det eksisterer konkrete rettsregler. Det er lagt til grunn i rettspraksis at eksistensen av slike kan tilsi skjerpet aktsomhet, jf. bl.a. Rt. 2009 s. 1032. I en dom fra 2014 la retten til grunn at «[a]ktsomhetsnormen er streng for de plikter som direkte og indirekte følger av loven».⁷⁴ Selv om dette er en tingsrettsdom, må utsagnet anses å være korrekt. Avhandlingen fokuserer på de lovfestede pliktene til daglig leder. Momentet får derfor stor betydning i de typetilfellene som trekkes frem i avhandlingen.⁷⁵

Informasjonen daglig leder sitter på om selskapet vil også få betydning for aktsomhetsterskelen.⁷⁶ Daglig leder er den som står for den daglige drift av selskapet, og har det nærmeste forholdet til selskapets stilling av de ledende organene. Han er derfor som regel

---

⁷² LA-2007-37537 på s. 18.

⁷³ Dahlum (2021) s. 84 flg.

⁷⁴ 14-147363TVI-BBYR s. 10.

⁷⁵ Kapittel 3 og 4.

⁷⁶ Aarbakke (2017) note 1.11 til asl. § 17-1 med videre henvisning til, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 148.

den mest informerte om forhold ved selskapet.⁷⁷ Basert på den kunnskapen daglig leder besitter eller forutsettes å besitte, har han størst oppfordring til å reagere på uheldige forhold. Dette tilsier at en skjerpet aktsomhetsplikt påhviler daglig leder.

De forventinger som kan stilles til daglig leder i lys av den selskapsrettslige rollen, vil også ha betydning for terskelen. Forventningene er særegne for de ulike rollene. Når det gjelder daglig leder, legges det særlig vekt på at drift av aksjeselskap er lagt opp for å stimulere risikovillighet, jf. Rt. 2010 306 (Hempel).⁷⁸ Hvor mye risiko som kan tas uten å bli personlig ansvarlig, avhenger for det første av virksomhetens art og karakter. Hva er den iboende risikoen forbundet med den aktuelle virksomheten selskapet driver med? For det andre er det klarlagt at risikotakning tidvis kan og vil slå ut i feilvurderinger.⁷⁹ For å ha handlet ansvarsbetingende ved slike feilvurderinger, må det være handlet utover de forretningsmessige avgjørelser. Hvordan denne grensen skal trekkes behandles nærmere under punkt 2.5.

I tillegg kan forventningene til daglig leder være utsalg av en plikt til å ivareta skadelidtes interesser.⁸⁰ Daglig leder har en lojalitetsplikt overfor selskapet, og denne danner en avledet plikt overfor aksjonærene til å ivareta deres interesser.⁸¹ Plikten innebærer en strengere aktsomhetsplikt ved pliktbrudd som volder slike tap. Skadevolder kan også ha en lojalitetsplikt overfor medkontrahent/kreditor. Her vil særlig lojalitetsplikten i avtaleforhold være av betydning.⁸² Denne kan i ulike situasjoner tilsi det stilles strengere krav til daglig leders ivaretagelse av kreditors interesser. Hvordan lojalitetsplikten gjør utslag i aktsomhetsvurderingen i konkrete tilfeller, behandles i kapittel 3 og 4.

I tilknytning til lojalitetsplikten overfor selskapet, kommer også tilfeller hvor daglig leder handler i egeninteresse fremfor selskapsinteressen. Her legges det normalt til grunn at vedkommende har handlet ansvarsbetingende.⁸³ Det er derfor en skjerpet aktsomhetsterskel i slike tilfeller. Begrunnelsen er at slike handlinger vil være et brudd på lojalitetsplikten.⁸⁴

---

⁷⁷ Aarbakke (2017) note 1.11 til asl. § 17-1 med videre henvisning til Rt. 1930 s. 533.

⁷⁸ Rt. 2010 s. 306 (Hempel) avsnitt 69.

⁷⁹ Aarbakke (2017) note 1.11 til asl. § 17-1.

⁸⁰ Se Thorson (2011) s. 91 flg. for en mer inngående redegjørelse av momentet.

⁸¹ Se bl.a. Dahlum (2021) s. 85.

⁸² Se særlig HR-2017-2375-A (Ulvesund) avsnitt 35 om denne plikten overfor kreditor i insolvenssituasjoner.

⁸³ Aarbakke (2017) note 1.11 med videre henvisning til bl.a. Rt. 1932 s. 522, og Dahlum (2021) s. 85 med videre henvisninger til nyere underrettspraksis som trekker i samme retning.

⁸⁴ Dahlum (2021) s. 85 med videre henvisninger.

Praksis illustrerer at domstolene oppstiller en strengere aktsomhetsnorm dersom virksomheten er i en krevende økonomisk situasjon.⁸⁵ Daglig leders ansvar for kontroll av og tilsyn med virksomhetens økonomi, jf. asl. § 6-14, skjerpes i takt med at risikoen for tap øker.⁸⁶ Befinner virksomheten seg i en slik situasjon, vil også tidsmomentet få betydning. En gradvis utvikling mot en dårlig økonomisk situasjon – fortrinnsvis insolvens – over tid, medfører et strengere aktsomhetskrav, jf. Rt. 1992 s. 93.⁸⁷ Begrunnelsen er at skadevolder vil ha mer tid til å områ seg og undersøke handlingsalternativer.

2.5 Grensen mot forretningsmessige beslutninger

Selskapets formål er å gi aksjonærene økonomisk avkastning. For å oppnå avkastning av en viss størrelse, kan det være nødvendig å fatte forretningsmessige beslutninger som innebærer risiko for tap. Aksjeselskapenes heftelsesform tilrettelegger for en slik risikotakning.

Rettspraksis viser at «norske domstoler har i slike tilfeller vist tilbakeholdenhet med å ilegge ansvar, og inntrykket er at det skal en del til før ansvar kan pålegges».⁸⁸ I Normount-dommen, Rt. 1991 s. 119, fastslås det på side 128 at «[e]n [...] skjønsmessig feilvurdering kan etter gjeldende teori og rettspraksis ikke utløse erstatningsansvar». Det vil derfor ikke være grunnlag for å konstatere ansvarsbetingende atferd dersom den forretningsmessige avgjørelsen har vært forsvarlig.⁸⁹

For å forstå hva som skal til for at en forretningsmessig beslutning skal være forsvarlig, er det nødvendig å klargjøre begrepets innhold. Alteren Schwenke definerer det som «beslutninger innenfor selskapets virksomhetsformål, som har til formål å styrke selskapskapitalen, eller i hvert fall ikke redusere den».⁹⁰ Beslutningene angår fremtidige forhold og prognoser. Det er ikke mulig å spå fremtiden med sikkerhet. Når det treffes beslutninger basert på fremtidige prognoser vil det være en iboende risiko for at det treffes feil beslutning, som i så fall kan lede til tap.

---

⁸⁵ Dahlum (2021) s. 84.

⁸⁶ Se nærmere om dette under kapittel 4.

⁸⁷ Senere fulgt opp i en nyere underrettspraksis om styrets ansvar; se bl.a. LG-2011-18534, LB-2013-3295 og LB-2013-170795.

⁸⁸ Perland (1999) kap. 2.2.3 viser til denne uttalelsen fra Normann Aarum (1994) s. 331.

⁸⁹ Dahlum (2021) s. 61 flg.

⁹⁰ Alteren Schwenke (2023) s. 189 med videre henvisning til Bugge Reiersen (2015) s. 266-267.

Ettersom en forretningsmessig beslutning ikke vil være ansvarsbetingende dersom den er forsvarlig, er det nødvendig å fastlegge hva som skal til for at beslutningen er forsvarlig. Utgangspunktet for forsvarlighetsvurderingen, er om beslutningen er fattet i selskapets interesse.⁹¹ Dersom den er fattet i selskapets interesse, er det som regel kort vei til å konkludere med at beslutningen er forsvarlig. Motsatt; er den ikke fattet i selskapets interesse, kan det være kort vei til å konkludere med uaktsomhet.

Vurderingen er sentral i den subjektive culpanormen. Momentene nevnt under punkt 2.3 er derfor av betydning for forsvarlighetsvurderingen. Virksomhetens iboende risiko er et sentralt moment i forsvarlighetsvurderingen. Fordi aksjeselskapsformens ansvarsbegrensning er ment å være et incentiv til økt risikovillighet, vil det virke mot sin hensikt om daglig leder skal kunne pålegges erstatningsansvar for å ta slik risiko. Man må se hvilken risiko som normalt er forbundet med driften av den aktuelle typen virksomhet. Dersom den forretningsmessige beslutning ikke innebærer større risiko enn virksomhetens iboende risiko, vil det ikke være grunnlag for ansvar.⁹² I samme retning trekker Hagstrøms uttalelse om at eiernes avkastningskrav gjør det nødvendig å ta risiko for bedriftsledelsen.⁹³ Av denne grunn må en også tåle at denne risikoen tidvis materialiseres i form av tapsbringende disposisjoner.

Tidspunktet for ansvarsvurderingen er da handlingen ble utført eller da unnlåtelsen fant sted. I forarbeidene er det eksplisitt presisert at det er et viktig hensyn at man ikke skal vurdere handlingen i etterpåklokskapens lys.⁹⁴ Synspunktet fremkommer også tydelig i HR-2022-2484-A, hvor Høyesterett uttalte at «[s]tyremedlemmene har riktignok feilvurdert situasjonen, men terskelen for i etterkant å ilegge erstatningsansvar på slikt grunnlag, er høy, jf. blant annet Rt-1991-119 *Normount* og HR-2017-2375-A *Ulvesund* avsnitt 42».⁹⁵

2.6 Betydningen av at daglig leder innehar flere roller

Etter aksjeloven § 17-1 må handlingen/unnlåtelsen være voldt «i den nevnte egenskap». Det innebærer, som nevnt over, at ansvarsvurderingen kobles til den konkrete rollen og

---

⁹¹ Dahlum (2021) s. 62.

⁹² Perland (2013) s. 25.

⁹³ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 150.

⁹⁴ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 51.

⁹⁵ HR-2022-2484-A avsnitt 78.

funksjonen vedkommende innehar. Koblingen til rollen, medfører at det oppstår spørsmål om hvilken betydning det vil ha at daglig leder har flere roller.

De fleste aksjeselskaper i Norge er svært små, både når det gjelder omsetning og antall ansatte. Det er ikke uvanlig at det er få eiere, og at disse innehar alle eller de fleste av de ledende rollene i selskapet.⁹⁶ I Dahlums gjennomgang av rettspraksis tilknyttet styreansvar mellom 1999 og 2017, hadde skadevolder en rollekombinasjon i 184 tilfeller.⁹⁷ Av disse, var én person både daglig leder og styreleder i 117 av sakene. Dette er derfor den vanligste rollekombinasjonen.

Som vist til under punkt 2.3 om den subjektive culpavurderingen, er det den kunnskap daglig leder har eller burde hatt som er utgangspunktet for den subjektive vurderingen. En daglig leder som også innehar andre ledende roller, vil kunne besitte mer informasjon. Hva man vet og burde vite kan derfor omfatte mer dersom daglig leder har flere roller. Rollekombinasjon vil imidlertid ofte være av mindre betydning for daglig leder. Daglig leder er den som forutsettes å ha mest inngående kjennskap til driften. Informasjon man får i kraft av å være styremedlem e.l. er derfor sjeldent ny, men kan være det. For eksempel om revisor har en samtale med daglig leder, men i hans kapasitet som styreleder. Det tilflyter da styreleder ny informasjon som han ikke hadde som daglig leder.

Det oppstår også et spørsmål om man skal foreta én (samlet) vurdering i lys av alle rollene skadevolder innehar, eller om det skal foretas en separat vurdering av om det er handlet ansvarsbetingende i tilknytning til hver rolle. Fordi det er vidt ulike forventinger og plikter til hver av rollene som potensielt kan opptre skadevoldende etter § 17-1, er det mest nærliggende at det bør foretas en konkret vurdering til hver enkelt rolle.⁹⁸ En slik forståelse ble også lagt til grunn i av Gulating lagmannsrett i LG-2012-129043, hvor skadevolder var styreleder og daglig leder. Retten uttalte innledningsvis at:

«Lagmannsretten anser det hensiktsmessig først å vurdere om det foreligger erstatningsbetingende uaktsomhet ved [skadevolders] utøvelse av rollen som

---

⁹⁶ Se Prop.111 L. (2012-2013) s. 20 med henvisning til Statistisk sentralbyrå, hvor det fremgår at de fleste AS i Norge har få eiere og at eierne ofte utgjør selskapets ledelse.

⁹⁷ Dahlum (2021) s. 114 flg.

⁹⁸ En slik forståelse kan også utledes fra Alteren Schwenke (2023) s. 170 og, Dahlum (2021) s. 112.

styreleder og styremedlem, og deretter foreta en tilsvarende vurdering knyttet til hans utøvelse av stilling som daglig leder i selskapet».⁹⁹

Det må påpekes at Dahlums gjennomgang av dommer viser at domstolene i praksis ofte hverken tydeliggjør dette skillet, eller foretar en tydelig separat vurdering.¹⁰⁰ Likevel synes det klart, i lys av de forskjellene som er i innholdet av de ulike rollene, at det vil være nødvendig med en separat vurdering. Blant annet for å ivareta vurderingens objektive preg.

Unntaket er i tilfeller hvor daglig leder har en «dominerende stilling» i selskapet.¹⁰¹ Begrepet brukes om de tilfeller hvor skadevolder har svært stor innflytelse og en veldig sentral rolle i selskapet. I praksis er det vanlig at det er få eiere som utgjør hele eller store deler av ledelsen i selskapet.¹⁰² Hvilken betydning det har at daglig leder har en dominerende stilling er derfor høyst aktuelt. Spørsmålet blir hvilken innvirkning dette eventuelt får på ansvarsvurderingen.

Betydningen av en slik innflytelse er trukket frem i Rt. 1999 s. 353 (HTS AS). Skadevolder var daglig leder i et datterselskap (A), samt styreleder og enesaksjonær i konsernet. I saken hadde daglig leder pådratt A en betalingsforpliktelse for et annet datterselskap i konsernet. Retten kom til at handlingene ikke var ansvarsbetingende på grunn av daglig leders dominerende stilling i selskapet. Den dominerende stillingen medførte at han alene utgjorde selskapets øverste ledelse. Beslutningen ville derfor i siste rekke bli avgjort av ham uansett, selv om det her var handlet i kraft av stillingen som daglig leder.

Løsningen fremstår utpreget pragmatisk, men viser likevel tydelig at domstolene i praksis legger stor vekt på betydningen av en eventuell dominerende stilling i vurderingen av ansvarsgrunnlaget. Det er således nødvendig å være klar over at slike forhold kan få betydning i ansvarsfastsettelsen.

Gjennomgangen til Dahlum viser at ansvar ble pålagt i overkant av 90 % av sakene hvor retten har påpekt at vedkommende innehar en dominerende stilling.¹⁰³ Løsningen i Rt. 1999 s. 353 synes derfor å ha fått godt fotfeste i senere rettspraksis.

---

⁹⁹ LG-2012-129043 s. 9.

¹⁰⁰ Dahlum (2021) s. 115. Se bl.a. HR-2017-2375-A (Ulvesund), hvor retten kun tok stilling til rollen som daglig leder, og ikke den som styremedlem.

¹⁰¹ Begrepet er hentet fra rettspraksis, men har fått feste i teori. Se eks. Dahlum (2021) s. 116.

¹⁰² Se Prop.111 L. (2012-2013) s. 20 med henvisning til Statistisk sentralbyrå.

¹⁰³ Dahlum (2021) s. 114 og 116.

Culpavurderingen må skje med utgangspunkt i den aktuelle stillingen/posisjonen, og at vurderingen skal skje separat til hver posisjon dersom man innehar flere. Poenget med å vurdere det samlet i de tilfeller hvor skadevolder har en dominerende stilling i selskapet, er at vedkommende sitter med mye eller all makt. I slike tilfeller vil ikke beslutninger overprøves internt, og det kan derfor virke hensiktsmessig å vurdere vedkommende i lys av denne posisjonen. Ved særlig innflytelse over selskapet, vil vedkommende ha full oversikt over informasjon, potensielle handlingsalternativer og ha alle muligheter til å iverksette slike handlinger. Denne særegne posisjonen tilsier at det vil være gode grunner til å vektlegge om vedkommende innehar en slik stilling.

Det er klart at domstolene vektlegger om daglig leder har en dominerende stilling.¹⁰⁴ Det må derfor sies å skjerpe aktsomhetsterskelen at daglig leder innehar en slik innflytelse på selskapet.

---

¹⁰⁴ Dahlum (2021) s. 115.

3 Daglig leders ansvar for den daglige ledelse

Begrepet «daglig leder» tilsier at kjernen av rollen er å stå for den daglige ledelsen av selskapet. Plikten følger eksplisitt av aksjeloven § 6-14 første ledd. Bestemmelsen fastslår at daglig leder skal stå for den «daglige ledelse av selskapets virksomhet».

I dette kapitlet ser jeg nærmere på vurderingene av ansvarsgrunnlag etter aksjeloven § 17-1 første ledd i relasjon til daglig leders plikt til å stå for den daglige ledelse. Analysen av denne plikten tar utgangspunkt i culpavurderingen.¹⁰⁵

Under behandlingen av den objektive delen av culpanormen vil jeg klarlegge de aktuelle pliktene, og grensene for brudd på disse (punkt 3.1). Den subjektive vurderingen vil konsentrere seg om fastlegging av aktsomhetsnormen og hvor sterkt presumsjonen for uaktsomhet ved pliktbrudd gjør seg gjeldende i de konkrete tilfellene (punkt 3.2).

For at det skal være tale om et erstatningsbetingende pliktbrudd, må noen i den nevnte personkretsen i aksjeloven § 17-1 ha blitt påført en skade.

Skader kan inntreffe på flere måter. For eksempel ved at daglig leder overskrider sin eksterne kompetanse etter aksjeloven § 6-32 eller at vedkommendes utførelse av den daglige ledelse er ansvarsbetingende uaktsom i en eller annen sammenheng.

3.1 Grensen for pliktbrudd – den objektive culpanormen

I aksjeloven § 6-14 annet ledd foretas det en negativ avgrensning av den daglige ledelse. Det fastlegges der at plikten ikke omfatter «saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning». Saker av en slik karakter, skal behandles av styret eller, i siste instans, generalforsamlingen.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Se kapittel 2.

¹⁰⁶ Aarbakke (2017) note 2.3 til asl. § 6-14.

Den naturlige forståelsen av ordlyden «daglige ledelse» indikerer et overordnet ansvar for oppgaver og beslutninger som angår den daglige drift. Begrepet avgrenses oppad mot ekstraordinære beslutninger. Denne forståelsen underbygges av at daglig leder er underordnet både generalforsamlingen og styret, jf. aksjeloven. §§ 5-1 og 6-13.

Oppgaver som faller innunder den daglige ledelse kan være svært varierende. Eksempler er: Betaling av regninger, likviditet, sørge for at man har nødvendige lisenser, oversikt over balansen i regnskapet, sikre godt arbeidsmiljø, sørge for varmekabler på rør om vinteren slik at vannet ikke fryser, osv. Hva den daglige ledelsen innebærer vil også være svært varierende i ulike typer selskaper. Drift av et stort forretningsadvokatfirma i Oslo er for eksempel ganske ulikt fra det å drive en liten entreprenørbedrift på Jevnaker.

Ved bruk av ordlyden «etter selskapets forhold» legger lovgiver opp til en fleksibel og skjønnsmessig regel som kobler vurderingen til det aktuelle selskapets drift. Ordlyden tilsier at man må fastlegge hva slags saker som er av uvanlig art eller stor betydning på bakgrunn av hva som er normalt for selskapet. I den sammenheng vil det være naturlig å fastlegge hva virksomhetens kjerneområde er. Andenæs har tatt til orde for at det sentrale i grensedragningen er «sakens art og betydning sett i sammenheng med virksomhetens art og omfang i vedkommende selskap» (jf. uttrykket «etter selskapets forhold»).¹⁰⁷ Et slikt syn er også lagt til grunn i øvrig teori,¹⁰⁸ og har etter min oppfatning mye for seg.

Hvilke momenter som er sentrale i grensedragningen for hva som er av «uvanlig art» eller «stor betydning» var særlig tema i for Frostating lagmannsrett i LF-2023-18194.¹⁰⁹ Her fremholdt retten at den konkrete vurderingen må bero på om saken er av uvanlig art eller stor betydning utfra «selskapets vedtekter, typen virksomhet, størrelse på kapital, antall ansatte, omsetning, mv.».¹¹⁰ Typen virksomhet og selskapets vedtekter er viktige for å kartlegge hva kjernevirksomheten til daglig leder og selskapet er. Størrelsen på kapitalen, omsetning og antall ansatte er ofte faktorer som kan belyse om en beslutning er av stor betydning eller ikke. Som et eksempel vil et selskap med lav aksjekapital og omsetning normalt ikke inngå store millionavtaler.

---

¹⁰⁷ Andenæs (2016) s. 369.

¹⁰⁸ Norsk lovkommentar: aksjeloven, note 1111, Rettsdata.no (lest. 13.04.2024).

¹⁰⁹ LF-2023-18194 under «Nærmere om grensedragningen i praksis».

¹¹⁰ LF-2023-18194 under «Daglig leders kompetanse».

Ordlyden «uvanlig art» indikerer at det er tale om avgjørelser som faller utenfor den daglige driften. Saker av «stor betydning» er derimot saker som vil ha mye å si for selskapet. Bråthen har fremholdt at «[s]tørre investeringer eller driftsendringer kan imidlertid nevnes som eksempler på saker som normalt ikke kan avgjøres av daglig leder alene. Det samme gjelder opptak av større lån».¹¹¹ At større lånopptak er utenfor rammen av den daglige ledelse, er også lagt til grunn i rettspraksis, jf. RG 1995 s. 412.

3.1.1 Nærmere om grensdragningen i praksis

For å kartlegge nærmere hvordan man trekker grensen for hva som inngår i daglig ledelse, er det nødvendig å analysere rettspraksis på området. Analysen tar utgangspunkt i momentene som er trukket frem tidligere.¹¹²

De sentrale momentene er virksomhetstypen, størrelsen på virksomheten og avtalens størrelse sett i forhold til kapitalstørrelse og omsetning. I tillegg vil bruken av vedtekter og antall ansatte kommenteres. Analysen skal klargjøre hvilke momenter som får størst betydning, og hvordan de ulike momentene anvendes i praksis.

Dommene jeg har gjennomgått tar som regel utgangspunkt i en fastlegging av virksomhetstypen og -omfanget.¹¹³ Dette danner rammen for hva slags saker man må forvente at daglig leder behandler. Hvordan fastleggingen konkret gjøres, varierer noe utfra de aktuelle saksforholdene.

Virksomhetstypen og omfanget er foreløpig ikke vurdert av Høyesterett. Det er derfor naturlig å ta utgangspunkt i avgjørelser fra lagmannsrettene.

Bruken av virksomhetstypen kan illustreres ved en dom fra Frostating lagmannsrett, LF-2023-18194. I saken kom lagmannsretten til at det er «naturlig å ta utgangspunkt i selskapets virksomhet og den økonomiske situasjonen per avtaletidspunktet».¹¹⁴ Deretter vurderte lagmannsretten om kontrahering av to lastebiler var av stor betydning eller uvanlig art utfra det faktum at selskapet skulle drive med avfallshåndtering. Det var i tillegg vedtektsfestet at virksomheten i hovedsak skulle skje ved søppelhenting ved hjelp av lastebiler. Retten kom av

---

¹¹¹ Norsk lovkommentar: aksjeloven note 1112, Rettsdata.no (lest 13.04.2024).

¹¹² Se LF-2023-18194.

¹¹³ Momentet er brukt på denne måten i bl.a. LF-2023-18194, Rt. 1999 s. 353, LB-2014-95122-2, LA-2015-157041 og LH-2018-43258.

¹¹⁴ LF-2023-18194 under «Daglig leders kompetanse».

disse grunner til at avtalene var i kjernen av virksomhetens drift, og derfor ikke var av uvanlig art. Virksomhetstypen ble brukt for å danne en ytre ramme for vurderingen, og særlig knyttet til om saken var av «uvanlig art», jf. aksjeloven § 6-14 annet ledd.

I en sak ved Hålogaland lagmannsrett, LH-2018-43258, fant retten at en vederlagsfri eiendomsoverføring ikke var av «uvanlig art» fordi det var tale om et eiendomsselskap hvor eiendomsoverføringer må anses å forekomme relativt hyppig.

Virksomhetstypen kan også anvendes i relasjon til spørsmålet om saken er av stor betydning. Dette var tilfellet i en sak for Borgarting lagmannsrett, LB-2014-95122-2. Daglig leder i et selskap, som drev med utbygging og salg av eiendomsprosjekter for eiendomsutvikling, engasjerte en rådgiver på eiendomsutvikling. Avtalen gjaldt isolert sett svært store verdier. For de fleste virksomheter ville dette utvilsomt være en sak av stor betydning. Retten mente likevel at avtalen i dette tilfellet både omhandlet noe i kjernen av driften – eiendomsutvikling – og at saken ikke var av stor betydning. Det ble også påpekt at selskapet var stort. Begrunnelsen var at det normalt var snakk om svært store transaksjoner og avtaler i denne typen virksomheter. På grunn av virksomhetstypen og størrelsen på virksomheten, var summen ikke av stor betydning i det aktuelle tilfellet.

Virksomhetstype og -størrelse er de eneste momentene som tydelig anvendes i alle de gjennomgåtte dommene. Disse momentene er sentrale når man skal fastlegge grensene for den daglige ledelse etter § 6-14.

De neste momentene som har vist seg å være sentrale i rettspraksis, er avtalens størrelse sett i forhold til selskapets kapitalstørrelse og omsetning. Disse er særlig viktige for å fastlegge om saken er av «stor betydning» for selskapet.

Det er hensiktsmessig å starte i Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform AS). Saken gjaldt et innløsningskrav etter aksjeloven 1976, hvor grensen for den «daglige ledelse» var et sentralt vurderingstema.¹¹⁵ Saken gjaldt en omfattende avtale som ga et advokatfirma rett til å ta alle sakene til et selskap (A), mot 30 % av inntektene fra oppdragene. Høyesterett uttalte at avtalen la beslag på en betydelig andel av As omsetning. Avtalens økonomiske størrelse innebar derfor at den var av «stor betydning» og følgelig skulle vært styrebehandlet. At avtalen var tilnærmet uoppsigelig og bandt A over flere år, ble brukt i vurderingen av avtalens

---

¹¹⁵ Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform AS).

økonomiske størrelse. Dette økte avtalens økonomiske omfang, og skjerpet aktsomhetsplikten ytterligere.

I LF-2023-18194, var det tale om et relativt nystartet selskap med forholdsvis lite aksjekapital og lav omsetning.¹¹⁶ Det var imidlertid et datterselskap i et større konsern. Morselskapet hadde stilt selvskyldnerkausjon for 25 millioner kroner for selskapets forpliktelser, i tillegg til lån og konsernbidrag på ca. 1.3 millioner kroner. Bidragene illustrerte en tydelig satsning og økning av virksomheten i selskapet. Kapitalinnskuddene i selskapet gjorde at retten kom til at kontraheringen av to lastebiler ikke kunne være av stor betydning.¹¹⁷

Omsetning og kapitalforholdene i selskapet ble også trukket frem i den overnevnte dommen fra Borgarting lagmannsrett, LB-2014-95122-2.¹¹⁸ Det ble lagt vekt på at saken virket å være av «stor betydning» utfra aksjekapitalen i selskapet. Selskapet hadde imidlertid store latente verdier i fast eiendom. Retten tok utgangspunkt i de reelle verdiene i selskapet. Disse tilsa at avtalen etter en samlet vurdering ikke var av «stor betydning».

Avtalens økonomiske størrelse har som påvist fått stor vekt i sakene for domstolene. Det fremstår som det mest sentrale momentet i rettens vurdering av hvorvidt en sak er av «stor betydning» for selskapet, jf. aksjeloven § 6-14 annet ledd.

Til slutt kommenteres de innledningsvis nevnte momentene som i liten grad er vektlagt i praksis. Disse er «vedtekter» og «antall ansatte». Momentene er foreløpig ikke vurdert av Høyesterett i noen avgjørelser. Vedtektene er kun trukket frem i LF-2023-18194. Her ble de brukt for å understreke hva som var kjerneområdet for driften. Ingen av sakene har trukket frem antallet ansatte i vurderingen.¹¹⁹ Dette er nok først og fremst aktuelt når saken påvirker mange ansatte, og det derfor er mange interesser som berøres. Også i slike tilfeller er trolig virksomhetstypen og avtalens størrelse som er viktigst.

Rettspraksis viser ellers at domstolene ser vilkårene «uvanlig art» og «stor betydning» i sammenheng. Med dette menes det at vilkårene påvirker hverandre og er relative til hverandre. Utgangspunktet for rettsanvendelsen virker å være en kartlegging av virksomhetens kjerneområde, og hvor nærme den aktuelle handlingen befinner seg dette.

---

¹¹⁶ Se over om dommen.

¹¹⁷ LF-2023-18194 under punktet «Daglig leders kompetanse».

¹¹⁸ Se over om dommen.

¹¹⁹ Se over om dommen.

Dersom saken befinner seg nært kjerneområdet, er handlingsrommet når det gjelder sakens betydning for selskapet større. For å være innenfor den daglige ledelse må saken være av mindre betydning hvis den ikke er i virksomhetens kjerneområde.

Poenget illustreres godt ved avgjørelsen i Hålogaland lagmannsrett, LH-2018-43258.¹²⁰ Innleie av rådgiver befant seg helt i kjernen av eiendomsutviklingsselskapets drift. Av den grunn ble en forholdsvis stor avtale likevel ansett å være innenfor den daglige ledelse.¹²¹

3.1.2 Kan daglig leder utvide handlingsrommet?

Når det kommer til ansvaret for den daglige ledelse, foreligger det flere muligheter til å utvide daglig leders handlingsrom.

To særregler følger av aksjeloven § 6-14 tredje ledd. Daglig leder kan «ellers avgjøre en sak» etter 1. «fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet» eller 2. «når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet». Bestemmelsen må leses i sammenheng med aksjeloven § 6-14 første og annet ledd. Bruken av «ellers» peker altså på at daglig leder i disse tilfellene kan fatte beslutninger i saker som vanligvis faller utenfor daglig leders kompetanse.¹²²

Aksjeloven § 6-14 tredje ledd fastslår at styret kan delegere ansvaret for en sak til daglig leder. Ordlyden «avgjøre en sak» indikerer at fullmakten kun kan knyttes til en konkret sak. Aarbakke har også tatt til orde for at det ikke kan være en generell fullmakt.¹²³

Når det gjelder utvidelse ved fullmakt, kan daglig leders kompetanse også kunne utvides ved å tildele fullmakt til å tegne selskapets firma utad, jf. § 6-31. Den kan trolig også utvides ved prokurafullmakt i medhold av prokuraloven. Utvidelse av kompetanse ved bruk av fullmakt, gjør at daglig leder kan fatte beslutninger i saker som ellers ville være under styrets kompetanse.

Regelen i aksjeloven § 6-14 tredje ledd om at daglig leder kan fatte beslutning i en sak «når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet, har begrenset

---

¹²⁰ Se overfor om dommen.

¹²¹ LF-2023-18194 i samme retning. Investeringen sett i forhold til selskapets økonomi tilsa at den var av stor betydning. Det ble imidlertid lagt vekt på hvor sentral del av driften det var.

¹²² Aarbakke (2017) s. Note 3.1 til asl. § 6-14.

¹²³ Aarbakke (2017) note 3.2 til asl. § 6-14.

praktisk betydning. Den teknologiske utviklingen har gjort at man enkelt vil kunne være tilgjengelig og ta stilling til saker som haster via diverse telefon- eller datatekniske løsninger, slik som for eksempel Microsoft Teams. I tilfeller hvor det likevel kan tenkes at beslutning ikke kan avvente styrebehandling av saken, må avgjørelsen av om daglig leder kan fatte den vurderes konkret. Vurderingen bør ta utgangspunkt i en avveining av hvilke følger forsinkelsen vil få for selskapet, sett opp mot de hensyn som begrunner ansvarsfordelingen i ledelsen.¹²⁴

I tillegg viser praksis at det tidvis foreligger særskilte omstendigheter ved virksomheten som gjør at handlinger som ellers vil være klart utenfor daglig ledelse, likevel kan anses å ligge innenfor daglig leders kompetanse.

I Rt. 1999 s. 353 (HTS AS) hadde en daglig leder i et datterselskap i et konsern pådratt selskapet en betalingsforpliktelse på et annet datterselskaps vegne.¹²⁵ Høyesterett uttalte at det å «pådra et selskap et betalingsansvar for et annet selskaps innkjøp, vil nok regelmessig være en disposisjon som faller utenfor daglig leders myndighet». Høyesterett kom likevel til at det var innenfor daglig leders kompetanse i det aktuelle tilfellet på grunn av den særlige stillingen hvor han besatt alle de ledende posisjonene i begge selskap. Dommen viser både hvilken betydning en dominerende rolle kan ha i vurderingen, og hvordan særegne forhold ved virksomheten kan ha betydelig innvirkning på hvilket handlingsrom daglig leder har.

En annen dom hvor handlemåten normalt ville være ansvarsbetingende, men erstatningsansvar likevel ikke ble idømt, er Agder lagmannsretts dom, LA-2015-157041. Saken gjaldt en daglig leder som hadde inngått to svært omfattende avtaler på selskapets vegne uten styregodkjennelse. Avtalene hadde hatt store strategiske og økonomiske effekter på virksomheten. Partene var enige om at handlingen både var av «stor betydning» og «uvanlig art». Retten kom likevel til at avtaleinngåelsen var innenfor daglig leders kompetanse. Resultatet ble begrunnet med at den aktuelle driften var organisert på en slik måte at handlingen likevel ikke lå utenfor den daglige ledelse, slik det hadde blitt praktisert i selskapet. Retten mente at styreleder og eiers konkludente atferd, samt mangel på instruks om endring av praksisen ikke indikerte at det hadde skjedd en myndighetsoverskridelse. Rettens

---

¹²⁴ Aarbakke (2017) note 3.1 til asl. § 6-14.

¹²⁵ Vedkommende var også enesaksjonær i konsernet og styremedlem i alle tre selskapene.

vurdering tok utgangspunkt i den konkrete virksomheten. Dommen tyder på at praksis i virksomheten over tid kan utvide daglig leders kompetanse.

Oppsummert har daglig leder flere måter å utvide sitt handlingsrom på. Blant annet kan handlingsrommet utvides ved tildeling av fullmakt, aksept av endringer i virksomhetens praksis og på bakgrunn av særlige forhold ved virksomhetens organisering.

3.2 Uaktsomhetsvurderingen – den subjektive culpavurderingen

Den subjektive culpavurderingen vil nedenfor bli behandlet i to deler. Først gjennomgås det om det foreligger unnskyldningsgrunner i lys av praksis.¹²⁶ Deretter går jeg inn på om det normalt ved denne typen pliktbrudd er forhold som skjerper eller lemper aktsomhetsnormen.

3.2.1 Unnskyldningsgrunner

Unnskyldningsgrunnene er ment å være snevre unntaksregler, som bare unntaksvis skal komme til anvendelse. Som nevnt under punkt 2.4 er det særlig faktisk villfarelse som er en aktuell unnskyldningsgrunn. Den konkrete vurderingen av om det foreligger unnskyldelig faktisk villfarelse beror på hva daglig leder visste eller burde ha visst om på tidspunktet for den skadevoldende handlingen.¹²⁷

Fordi daglig leder er den som står for og er ansvarlig for den daglige drift av selskapet, er det som nevnt en presumsjon for at han har mest kunnskap om driftsmessige forhold. Kravene og forutsetningene til daglig leders kjennskap til virksomheten er omfattende. Både når det gjelder økonomiske, operasjonelle og administrative forhold. Mulighetene for å høres med faktisk villfarelse for daglig leders vedkommende er derfor små.

De mest praktiske tilfellene hvor det kan foreligge slik villfarelse, er når en annen ved utførelsen av en oppgave som ligger innenfor den daglige ledelse gjør en feil, på tross av at det foreligger forsvarlige rutiner og tilstrekkelig kontroll og tilsyn. Det er imidlertid svært sjeldent at slike tilfeller er aktuelle. Det stilles strenge krav til kontroll og tilsyn fra daglig

---

¹²⁶ Mer om unnskyldningsgrunner i punkt 2.4.

¹²⁷ Punkt 2.4 for nærmere fastlegging av vurderingen.

leder når det er andre som utfører oppgaver.¹²⁸ Gode rutiner og kontroll gjør at feil kan fanges opp før de volder skade.

3.2.2 Betydningen av forhold som påvirker aktsomhetsvurderingen

Som nevnt i den innledende gjennomgangen, er det av særlig betydning om daglig leder har brutt en konkret rettsregel.¹²⁹ I 14-147363TVI-BBYR la retten til grunn at «[a]ktsomhetsnormen er streng for de plikter som direkte og indirekte følger av loven».¹³⁰ Brudd på plikten til å stå for den daglige ledelse, både ved at den er overskredet eller ikke oppfylt, er brudd på aksjeloven § 6-14 – eventuelt også § 6-33, jf. § 6-32. Brudd på en lovfestet regel medfører i utgangspunktet en skjerping av aktsomhetsterskelen. I samme retning trekker presumsjonen i Håheller-dommen (HR-2016-1440-A) om at det ved brudd på en objektiv plikt, «vil være en presumsjon for at vedkommende har opptrådt uaktsomt».¹³¹ Dette kommer av at det forutsettes at daglig leder kjenner til regelverket og innretter seg etter dette.

Hvilken informasjon og omfanget av informasjonen daglig leder sitter på vil påvirke aktsomhetsnormen. Uaktsomheten fastlegges utfra hva skadevolder visste eller burde ha visst på tidspunktet for den ansvarsbetingende handlingen, jf. Rt. 1991 s. 119 (Normount).¹³² Fordi daglig leder står for den daglige driften, og forutsettes å ha mest innsikt i selskapets stilling til enhver tid, vil aktsomhetsnormen være strengere enn for de øvrige potensielle skadevolder etter aksjeloven § 17-1. Her kan det også spille inn i vurderingen om han hadde flere selskapsrettslige roller. På denne måten kan man besitte mer kunnskap og utøve større innflytelse. Det medfører i så fall en sterkere oppfordring til å handle eller unnlate å handle, som igjen skjerper aktsomhetsnormen.

I tilknytning til informasjonstilgangen, kommer de forventingene som kan stilles til skadevolder ellers. I motsetning til de andre forholdene som er nevnt, vil ikke dette automatisk medføre en strengere terskel. Det sentrale er at aksjeselskapsformen tilrettelegger for at det kan tas risiko. Daglig leder kan ta risiko som tilsvarer det forventede utfra virksomhetens art, og den som ligger iboende i virksomhetstypen. Dersom det er tatt større

---

¹²⁸ Se Rt. 2010 s. 93.

¹²⁹ Avhandlingens punkt 2.4 med henvisning til Rt. 2009 s. 1032.

¹³⁰ 14-147363TVI-BBYR s. 10.

¹³¹ HR-2016-1440-A (Håheller), avsnitt 41.

¹³² Se også LA-2007-37537 på s. 18.

risiko enn dette, kan det være et moment som taler for at det er handlet ansvarsbetingende. Derimot skal det trolig mye til for å holdes ansvarlig for å ta mindre risiko enn dette.

Det siste forholdet som er særlig aktuelt ved denne typen pliktbrudd, er krav som kan stilles overfor skadelidte. Det er gjerne selskapet som vil kreve sitt tap dekket dersom daglig leder bryter grensen for den daglige ledelse utad. Dersom bruddet skjer i form av en mangelfull utførelse av den daglige ledelse, kan det også være en tredjepart (typisk kreditor) som påføres tap.

Daglig leder har en ulovfestet lojalitetsplikt overfor selskapet.¹³³ Denne krever at daglig leder handler i tråd med selskapsinteressen. At handling i tråd med selskapsinteressen er et moment som potensielt kan tillegges betydelig vekt, så man i bl.a. en dom fra Hålogaland lagmannsrett, LH-2018-43258. Retten vurderte at eiendomsoverføringen var i tråd med selskapsinteressen. Lagmannsretten konkluderte derfor med at daglig leder handlet innenfor rammen av daglig ledelse.¹³⁴

Det foreligger også en ulovfestet lojalitetsplikt i kontraktsforhold.¹³⁵ Denne lojalitetsplikten innebærer at daglig leder har et særlig ansvar overfor medkontrahtenter, særlig når selskapet er i en krevende økonomisk situasjon.¹³⁶

Oppsummert vil det som regel oppstilles strenge aktsomhetskrav til daglig leder som har begått et brudd på plikten sin etter § 6-14 første og andre ledd, jf. presumsjonen for uaktsomhet i Håheller-dommen, HR-2016-1440-A. Det er flere forhold som kan skjerpe aktsomhetsplikten. Det viktigste momentet er presumsjonen for at daglig leder forutsettes å ha mest kunnskap om virksomhetens forhold. I tillegg vil sakens risiko sett i forhold til driftsrisikoen, og de krav som kan stilles til ivaretagelse av skadelidtes interesser, kunne skjerpe terskelen. Har daglig leder begått et pliktbrudd etter asl. § 6-14 første ledd, jf. annet ledd, gjør presumsjonen seg sterkt gjeldende. Rettspraksis illustrerer imidlertid at det er nødvendig å konkret vurdere om det er handlet uaktsomt.

---

¹³³ Smith Ulseth (2006) s. 148.

¹³⁴ Nærmere om dommen i avhandlingens punkt 3.1.1.

¹³⁵ Se HR-2017-2375-A (Ulvesund), avsnitt 34 flg.

¹³⁶ Se punkt 4.3.

4 Daglig leders ansvar for korrekt regnskap og forsvarlig formuesforvaltning

4.1 Innledning

Daglig leder har en plikt til å sørge for at «selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter» og at «formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte», jf. asl. § 6-14 fjerde ledd.

Ordlyden «i samsvar med lov og forskrifter» indikerer at alle relevante lover omfattes. Dette omfatter, men er ikke begrenset til, regnskapsloven og bokføringsloven, samt bokføringsforskriften.¹³⁷ Regnskapsplikten er i stor grad klar og gir sjeldent grunnlag for problemer. Temaet er likevel sentralt når domstolene vurderer mangelfull formuesforvaltning.¹³⁸ Fokuspunktet for den videre gjennomgangen er derfor plikten til å sørge for at «formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte».

Ansvar for formuesforvaltningen er et delt ansvar mellom styret og daglig leder, jf. §§ 6-12 tredje ledd og § 6-14. Det umiddelbare og «daglige» ansvaret for formuesforvaltningen ligger imidlertid hos daglig leder.¹³⁹

I den videre gjennomgangen tar jeg først sikte på å avklare hvor grensen for pliktbruddet går (punkt 4.2). En generell grensedragnings for alle plikter innunder formuesforvaltningsplikten vil være umulig. Analysen vil derfor ta utgangspunkt i det mest praktiske eksempelet på pliktregler under plikten til forsvarlig formuesforvaltning: Drift for kreditors regning. Deretter behandles uaktsomhetsvurderingen (punkt 4.3). Denne fokuserer på fastlegging av uaktsomhetsnormen og hvor sterkt presumsjonen for uaktsomhet ved pliktbrudd gjør seg gjeldende i det konkrete tilfellet.

4.2 Grensen for pliktbrudd – den objektive culpavurderingen

---

¹³⁷ Lagt til grunn at de omfattes i Norsk lovkommentar note 1116 til asl. med videre henvisninger.

¹³⁸ HR-2017-2375-A.

¹³⁹ Aarbakke (2017) note 4.2 til asl. § 6-14. Se også Normann Aarum (1994) s. 359.

Frasen «formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte» tilsier at det er tale om et kontrollansvar. Bruken av «ordnet på» tilsier at daglig leder har et overordnet ansvar. Det innebærer at vedkommende skal sørge for rutiner og systemer som sikrer at formuesforvaltningen skjer på hensiktsmessig måte i selskapet. Plikten omfatter også å følge opp at systemene og rutinene fungerer på sitt tiltenkte vis.¹⁴⁰

Bestemmelsen må også sees i sammenheng med at styret har en lovpålagt tilsynsplikt over regnskap og formuesforvaltning, jf. aksjeloven § 6-12 tredje ledd. Det innebærer at ansvaret er delt mellom styret og daglig leder, men likevel slik at daglig leder har hovedansvaret.¹⁴¹ Dette er naturlig ettersom daglig leder har befatning med den daglige driften av virksomheten.

Pliktene som følger av § 6-14 fjerde ledd er lite konkrete, men omfattende. På grunn av omfanget, ser man at større selskaper ofte har en finansdirektør eller lignende som skal sikre at formuesforvaltningen ivaretas. Slik delegasjon er tillatt, men vil ikke fritta daglig leder for ansvar.¹⁴² Fordi ansvaret er så vidt, vil det være særlig relevant å se nærmere på hvilke krav som etter rettspraksis stilles til daglig leder.

Det at pliktene er vage og skjønnsmessige, gjør det nødvendig å se til hvordan konkrete typetilfeller behandles i praksis. Dette for å kunne trekke en grense for daglig leders plikter.

Eksempler er manglende oppfyllelse av plikt til å betale husleie, noe som var tilfellet i LB-2012-84057, eller ikke å sørge for tilbakelevering av omsetningsgjeldsbrev som man allerede har innfridd, jf. Rt. 1992 s. 1451 (straffesak). Når det er tale om brudd på slike, svært konkrete plikter, vil presumsjonen om uaktsomhet ved pliktbrudd fra Håheller-dommen stå meget sterkt. Det vil i disse tilfellene omtrent alltid være utvist subjektiv skyld.

I andre tilfeller er det tale om brudd på mer skjønnsmessige plikter knyttet til formuesforvaltningen. Det åpner for mer inngående vurderinger av om det foreligger nødvendig subjektiv skyld, og et behov for å klarlegge hvor og hvordan grensene for plikten trekkes. De mest fremtredende pliktbruddene fra praksis, er drift for kreditors regning. Denne typen pliktbrudd danner derfor utgangspunktet for den videre behandlingen.

---

¹⁴⁰ Smith Ulseth (2006) s. 140.

¹⁴¹ Aarbakke (2017) note 4.1 til asl. § 6-14. Se også Normann Aarum (1994) s. 359.

¹⁴² Andenæs (2016) s. 370.

4.2.1 Nærmere om de objektive vilkårene ved opplysningsplikten overfor kreditor ved insolvens

Utgangspunktet er at styret skal begjære oppbud dersom selskapet er insolvent, og man må innse at fordringshaverne ikke vil få oppgjør innen rimelig tid, jf. straffeloven § 407, jf. aksjeloven § 6-18. Plikten til å begjære oppbud tilligger styret. Daglig leder har et visst ansvar for å holde styret løpende oppdatert om selskapets økonomiske situasjon. I LB-2009-160636 trakk Borgarting lagmannsrett frem daglig leders plikt til «å følge med i om selskapet er i en situasjon som innebærer plikt til å begjære oppbud, og eventuelt gjøre styret oppmerksom på forholdet».¹⁴³

At daglig leder er nærmest til å oppdage slike situasjoner, er en av grunnene til at vedkommende både er gitt det primære ansvaret for formuesforvaltningen. Det er også med på å begrunne at det er oppstilt en lovbestemt informasjonsplikt overfor styret, jf. aksjeloven § 6-15. Kodifiseringen av denne plikten gjør at det neppe vil være grunnlag for daglig leder til å påberope seg faktisk villfarelse som unnskyldningsgrunn ved denne typen pliktbrudd.

Drift for kreditors regning er en betegnelse på de tilfeller hvor et selskap som er insolvent drives videre etter insolvenstidspunktet. Begrepet drift for kreditors regning springer ut av at man på dette tidspunkt bruker penger som rettmessig skulle tilfalt kreditor for å holde driften i virksomheten i gang. I disse tilfellene er veien kort for ansvarsileggelse.

Begrepet insolvens er legaldefinert i konkursloven § 61 som når skyldner ikke kan «oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller» og dens «eiendeler og inntekter tilsammen [ikke] antas å kunne gi dekning for skyldnerens forpliktelser». Insolvensvilkåret fordrer altså både illikviditet og insuffisiens for å være oppfylt. Innholdet av insolvensbegrepet er tydelig avklart i norsk rett, jf. HR-2017-2375-A (Ulvesund).¹⁴⁴ Det er ikke nødvendig med en mer inngående forståelse av begrepet for analysen i avhandlingen.

Når selskapet driftes for kreditors regning, er kreditor nødt til å se annensteds for å få dekket sitt tap. Ettersom daglig leder er det driftsnære leddet i ledelsen, typisk sitter på mest

---

¹⁴³ Uttalelsen er hentet fra tingrettens domspremisses, men lagmannsretten slutter seg til vurderingen i LB-2009-160636.

¹⁴⁴ HR-2017-2375-A avsnitt 41.

informasjon og har et lovfestet ansvar, er det naturlig å gå etter ham dersom han kan kritiseres.

Det foreligger mye rettspraksis om at daglig leder blir ansvarlig overfor selskapet og kreditorer for de tap som er lidt som en følge av mangelfull formuesforvaltning i forbindelse med insolvens og konkurs. En tidlig dom fra før kodifisering av ansvaret som nå er regulert i aksjeloven § 17-1, Rt. 1975 s. 198, illustrerer problemstillingen godt. I saken ble selskapets daglige ledere ansvarlige for å ha inngått en avtale om kjøp på kreditt. Avtalen ble inngått bare ti dager før begjæring om akkord ble levert. Retten koblet aktsomhetsvurderingen til «hva de visste eller burde vite i egenskap av daglige ledere av selskapet», og understreket rollens betydning.¹⁴⁵ Uaktsomhetsvurderingen ble knyttet til om de kunne bebreides for ikke å ha vært klar over insolvensen på avtaletidspunktet. Retten vurderte også om inngåelsen av avtalen kunne regnes som en forretningsmessig beslutning fattet på grunn av et begrunnet håp om å unngå akkord eller konkurs. Selv om dommen er gammel, viser nyere rettspraksis at vurderingene og momentene som ble anvendt i dommen fremdeles er sentrale i aktsomhetsvurderingen.¹⁴⁶

Ved avtaleinngåelse når selskapet er insolvent, vil det foreligge en informasjonsplikt om den økonomiske situasjonen i selskapet overfor medkontrahenten, jf. HR-2017-2375-A (Ulvesund). I praksis ser man at informasjonsplikten vil være foranlediget av at det har skjedd et objektivt pliktbrudd i form av manglende oppfyllelse av plikten til å sørge for regnskap i samsvar med lov og forskrift og/eller betryggende formuesforvaltning.¹⁴⁷ Dette kobles imidlertid ofte til vurderingen av hva man visste eller burde ha visst. I en sak fra Agder lagmannsrett, LA-2018-31484, ble det eksempelvis vist til at det sentrale var om man burde ha visst om problemene, og om det forelå regnskaps- og rapporteringsrutiner som gjorde det mulig å få den nødvendige kunnskap om situasjonen. Betydningen pliktbruddet får for ansvarsvurderingen vil tillegges større fokus under punkt 4.3.

I en sak fra Gulating lagmannsrett, LG-2007-119889, ble retningslinjene for daglig leders erstatningsansvar overfor medkontrahent i insolvenssituasjoner utdypet. Om erstatningsansvar

---

¹⁴⁵ På side 201.

¹⁴⁶ Se bl.a. HR-2017-2375-A og LG-2007-119889

¹⁴⁷ Se særlig HR-2017-2375-A om mangelfulle regnskaps- og rapporteringsrutiner, Rt. 1975 s. 198 om manglende kontroll over selskapets økonomi og LA-2018-31484 om manglende kontroll og oppfølging av selskapets økonomi.

for manglende informasjon overfor kontraktspart om selskapets økonomiske situasjon, uttalte retten følgende:

«Et eventuelt ansvar på dette grunnlag krever for det første at selskapet objektivt sett var insolvent ved avtaleinngåelsen. For det annet foreligger det et subjektivt vilkår, at daglig leder i dette tilfellet må kunne bebreides for ikke å ha overholdt sin opplysningsplikt. I tillegg tyder rettspraksis på at det blant annet kan være aktuelt å ta i betraktning om selskapets ansvarlige aktører hadde et begrunnet håp om å redde selskapet, og om de burde ha forstått at selskapet ikke ville kunne betale den aktuelle kreditor ved forfall».¹⁴⁸

Retten oppstilte et vilkår om at det objektivt sett må foreligge insolvens for at ansvar skal være aktuelt. I et obiter dictum i LB-2016-62275 uttalte imidlertid Borgarting lagmannsrett at man «ikke kan se at ansvar etter asl. § 17-1 skulle være utelukket selv om insolvens ikke er inntrådt».¹⁴⁹ Etterfølgende praksis har ikke fulgt opp denne, men presisert et krav om at det må foreligge insolvens i selskapet på avtaletidspunktet. Kravet følger blant annet av HR-2017-2375-A (Ulvesund), hvor retten i avsnitt 41 uttaler at det under ordinære forhold vil være uaktuelt med personlig ansvar hvis selskapet er solvent. Det må derfor kunne sies å være trygge holdepunkter for at informasjonsplikten overfor medkontrahent først inntreer når selskapet er insolvent.

De objektive vilkårene for at det skal være grunnlag for erstatning for brudd på informasjonsplikten, er for det første at man ikke har informert medkontrahenten om selskapets økonomiske situasjon. For det andre må selskapet være insolvent på avtaletidspunktet. Når disse forholdene kan konstateres, er de objektive vilkårene oppfylt.

4.3 Uaktsomhetsvurderingen – den subjektive culpavurderingen

4.3.1 Fastlegging av aktsomhetsnormen

---

¹⁴⁸ LG-2007-119889, tredje avsnitt av domspremissene.

¹⁴⁹ Styret og daglig leder ble dømt til å delvis dekke advokathonorar tilknyttet en voldgiftssak. De burde visst at selskapet var insolvent før arbeidet startet for fullt, og burde derfor informert om den økonomiske situasjonen.

I LG-2007-119889 vurderte Gulating lagmannsrett om daglig leder hadde utvist subjektiv skyld ved å ikke ha overholdt opplysningsplikten. Som eksempler på aktuelle momenter under aktsomhetsvurderingen, vurderte retten om det forelå et berettiget håp om å redde selskapet, og om man burde ha forstått at de ikke kunne betale ved forfall. Disse to momentene er nært tilknyttet.

I det videre ser jeg på hvordan disse to momentene er anvendt, og hvilken betydning de har blitt tillagt i praksis. I tillegg vil jeg se på om de øvrige momentene har betydning i aktsomhetsvurderingen etter § 17-1, og i så fall i hvilken utstrekning de anvendes i praksis.¹⁵⁰

I spørsmålet om det foreligger berettiget håp om å redde selskapet ligger det en tanke om at det i slike situasjoner kan være en forretningsmessig beslutning ikke å informere medkontrahenten om situasjonen. Dette har gode grunner for seg. Dersom slike problemer annonseres, vil leverandører ofte kreve kontant betaling. Kunder vil kunne påberope seg misligholdsbeføyelser eller holde tilbake betaling frem til levering. Slike hendelser kan forsterke de økonomiske problemene, og tvinge et selskap som hadde gode muligheter for å drive videre over i insolvens. Det vil derfor være av stor betydning for selskapet å ha klargjort om det er berettiget håp om å redde selskapet.

I Ulvesund-dommen, HR-2017-2375-A, er poenget om berettiget håp presisert. Saken gjaldt en underleverandør som hadde levert og installert utstyr på kreditt til et skipsverft frem til konkurstidspunktet. Spørsmålet for retten var om det var uaktsomt å ikke informere leverandøren om den økonomiske situasjonen i selskapet, som på avtaletidspunktet var insolvent. Retten trakk frem at det ikke bør ilegges ansvar «dersom det likevel var et realistisk håp om å kunne redde selskapet fra konkurs, selskapets ledelse arbeidet aktivt og lojalt med dette målet for øyet, og kastet kortene innen rimelig tid».

Det er særlig grensedragningen tilknyttet når man burde ha kastet kortene som er krevende. Når selskapet er i eller i nærheten av en insolvenssituasjon, må retten foreta en mer inngående vurdering av selskapets likviditet og suffisiens. I en sak fra Agder lagmannsrett, LA-2019-142549, gikk retten gjennom hvordan disse to parameterne skal vurderes. Under henvisning til Sjur Brækhus i «Omsetning og kreditt 1» s. 126, trakk retten særlig frem at likviditetsvurderingen må være dynamisk og ta hensyn til hvordan forholdene trolig vil

---

¹⁵⁰ Punkt 2.5.3.

utvikle seg i tiden fremover.¹⁵¹ På den annen side må suffisiensvurderingen være statisk, i form av at den utregner dagens formuesstilling. Det må imidlertid foretas en justering slik at det er de reelle verdier av aktiva og passiva som anvendes i skjønnsvurderingen.¹⁵²

I de tilfeller hvor daglig leder ikke har vært klar over at selskapet var insolvent, på grunn av mangelfull formuesforvaltning, er det gjerne kort vei til ansvar. Retten faller da som regel tilbake på presumsjonen om uaktsomhet ved pliktbrudd slik vi kjenner vurderingen fra Håheller-dommen, HR-2016-1440-A. Det vil sjeldent være grunnlag for å påberope seg at man har hatt et berettiget håp om å redde selskapet ved uvitenhet om den faktiske, økonomiske stillingen. Dette så man klart i Rt. 1975 s. 198, hvor retten kort konstaterte at det ikke var tale om et slikt håp.

På den annen side har man tilfellene hvor daglig leder har vært klar over den økonomiske situasjonen, slik som i en sak fra Hålogaland lagmannsrett, LH-1994-379. Saken omhandlet en stor avtale om kjøp på kreditt. Avtalen ble inngått da selskapet var insolvent. Daglig leder hadde informert styret om den økonomiske situasjonen, og avtalen var inngått etter instruks fra styret. Likevel ble daglig leder holdt ansvarlig. Retten vektla at daglig leder hadde plikt til å vurdere kreditors mulighet for tap, og at det forelå «en skjerpet aktsomhetsplikt for daglig leder overfor nye kreditorer». Retten la vekt på at fortsatt drift for å redde selskapet kun må skje fordi det anses å «være til kreditorenes samlede fordel». Det berettigede håpet knytter seg altså til om det å redde selskapet vil være en fordel for kreditorfellesskapet. I det aktuelle tilfellet hadde daglig leder handlet på en måte som ville påføre kreditor tap, uten at det forelå et berettiget håp om å redde selskapet. Det var derfor handlet uaktsomt.

For å illustrere hva som kreves i slike situasjoner for å unngå personlig ansvar, finner jeg grunn til å trekke frem en sak fra Borgarting lagmannsrett, LB-2018-193266. I saken fremmet kreditor krav mot daglig leder for mangelfull informasjon om selskapets sviktende økonomi. Det ble lagt til grunn at selskapet hadde en krevende økonomi i den aktuelle perioden. Selskapet hadde imidlertid et ryddig og oppdatert regnskap, og daglig leder hadde god oversikt over økonomien. Selskapet var heller ikke insolvent i den aktuelle perioden.¹⁵³ Lagmannsretten uttalte at ledelsens vurderinger var «saklige og vel begrunnede». Den hadde også «arbeidet aktivt for å få nye oppdrag, og lagmannsretten anser det sannsynlig at

---

¹⁵¹ LA-2019-142549, punktet «Lagmannsrettens vurdering:».

¹⁵² LA-2019-142549, punktet «Lagmannsrettens vurdering:».

¹⁵³ Dette er i seg selv et sterkt argument mot ansvar, jf. LG-2007-119889 og HR-2017-2375-A.

selskapet hadde fått flere av disse». På bakgrunn av disse forholdene, mente retten at det var grunnlag for et berettiget håp om at selskapet ville klare seg. Det ble derfor ikke idømt erstatningsansvar. Dette viser tydelig at dersom daglig leder har god oversikt over formuesforvaltningen og oppfylder regnskapsplikten sin lojalt, vil ansvar normalt ikke ilegges. Opprettholdelse av de lovfestede pliktene gjør dermed at veien til å anse daglig leders handlinger som aktsomme forretningsmessige beslutninger kort. Selv om kreditor skulle lide et tap.

Slik jeg har redegjort for tidligere i avhandlingen har daglig leder normalt mest informasjon om selskapets forhold.¹⁵⁴ Dette gjelder også selskapets økonomiske stilling, jf. plikten til å sørge for forsvarlig formuesforvaltning og korrekt regnskap etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd. Behandlingen i Rt. 1975 s. 198 forsterker dette synet. Skadevolderne i saken var både styremedlemmer og daglige ledere. Selv om styret er overordnet daglig leder, uttalte retten at vurderingen måtte kobles til rollen som daglig leder og informasjonen de daglige lederne satt med i kraft av denne posisjonen.

Det er sikker rett at aktsomhetsplikten etter aksjeloven § 17-1 skjerpes når selskapet befinner seg i en krevende økonomisk situasjon.¹⁵⁵ Det er ikke tvil om at et insolvent selskap er i en krevende økonomisk situasjon. Aktsomhetsterskel er høyere i de aktuelle tilfellene. Videre har det betydning om de økonomiske problemene har oppstått over tid eller kommet brått på. Dersom det har skjedd en gradvis forverring av situasjonen, er det større grunn til å oppdage problemene. Man vil da ha mer tid til rådighet for å finne mulige handlingsalternativer for å redde selskapet. Det er derfor naturlig at kravet til aktsomhet skjerpes i slike tilfeller.

Det stilles som nevnt strenge krav til oppfyllelsen av lovfestede plikter. Herunder pliktene etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd.¹⁵⁶ I tillegg vil lojalitetsplikten i kontraktsforhold stille strenge krav til at daglig leder informerer medkontrahenter, jf. Ulvesund-dommen avsnitt 35.

Brudd på lovfestede plikter, selskapets økonomiske situasjon, og daglig leders inngående informasjon om selskapets økonomi er momenter som alltid vurderes av retten når selskapet har drevet for kreditors regning. Normalt vil momentene skjerpe aktsomhetsplikten.

---

¹⁵⁴ Se punkt 2.4 og 3.2.

¹⁵⁵ Dahlum (2021) s. 58.

¹⁵⁶ Rt. 2009 s. 1032 og 14-147363TVI-BBYR s. 10.

Ikke sjeldent oppstår et krysspess mellom selskapsinteressen, kreditorinteressen og egeninteresser. De tilfellene hvor man handler i egeninteresse, vil det gi ytterligere grunnlag for en særlig skjerping av aktsomhetsnormen. Et eksempel er en sak fra Borgarting lagmannsrett, LB-2019-81816. I saken påførte daglig leder en kreditor et tap fordi selskapet gikk konkurs. Selskapet gikk konkurs fordi det ikke fakturerte daglig leders andre selskaper ved levering eller krevde inn betaling.¹⁵⁷

Oppsummert er vurderingstemaene om man hadde eller burde ha oppdaget insolvensen og av den grunn informert medkontrahenten jf. Ulvesund-dommen. Dersom daglig leder ikke var klar over insolvensen, er det et spørsmål om brudd på plikten til å føre lovmessig regnskap og sikre betryggende formuesforvaltning påvirket muligheten til å få kunnskap, jf. LA-2018-31484.

I vurderingen av om daglig leder burde informert medkontrahenten om insolvensen, har rettspraksis vurdert om det var et berettiget håp om å redde selskapet, jf. Rt. 1979 s. 198. I slike tilfeller er det akseptabelt å ikke informere medkontrahenten. Terskelen for å høres med at det er et berettiget håp om å redde selskapet, er høy. Det virker skjerpende at selskapet er i en krevende økonomisk situasjon og at det foreligger brudd på en konkret selskapsrettslig plikt. Den ulovfestede lojalitetsplikten i kontraktsforhold skjerper også daglig leders aktsomhetsplikt overfor medkontrahent.

---

¹⁵⁷ LB-2019-81816.

5 Sammenfatning av funn og avsluttende betraktninger

Daglig leder pålegges en rekke plikter etter aksjeloven. De viktigste av disse pliktene, er plikten til å stå for den daglige ledelsen av virksomheten, og plikten til å sørge for forsvarlig formuesforvaltning, jf. aksjeloven § 6-14 første og fjerde ledd. Pliktene utgjør kjernen av daglig leders virke i selskapet.

Hva som ligger innenfor den daglige ledelse, må fastlegges konkret. Den daglige ledelsen er begrenset oppad mot saker som skal styrebehandles. Ved fastleggingen av den konkrete grensen, har rettspraksis lagt størst vekt på virksomhetstypen, virksomhetsstørrelsen og størrelsen på den aktuelle avtalen. Det innebærer blant annet at daglig leder i et stort selskap ofte vil ha et større handlingsrom.

Daglig leder har også flere måter å utvide sitt handlingsrom på. Det kan utvides ved tildeling av fullmakt, aksept av endringer i virksomhetens praksis og på bakgrunn av særlige forhold ved virksomhetens organisering.

Det viktigste eksempelet i praksis på pliktbrudd ved mangelfull formuesforvaltning, er drift for kreditors regning. Ved drift for kreditors regning vil det oppstå en informasjonsplikt overfor medkontrahent dersom selskapet er insolvent, og det ikke fantes et berettiget håp om å redde selskapet. Terskelen for å høres med at det var et slikt håp, er høy. Rettspraksis har trukket frem både den ulovfestede lojalitetsplikten i kontraktsforhold og betydningen av at selskapet er insolvent som skjerpene momenter i vurderingen.

Daglig leder kan holdes erstatningsrettslig ansvarlig når han ikke har oppfylt pliktene sine, forutsatt at vilkårene etter aksjeloven § 17-1 første ledd er oppfylt. Avhandlingen har fokusert på betydningen av de nevnte pliktbruddene for vurderingen av ansvarsgrunnlaget.

Uaktsomhetsvurderingen bunner ut i hva daglig leder kjente til eller burde kjenne til det ansvarsbetingende forhold. Grensen for hva han burde vite påvirkes av en rekke forhold som enten kan skjerpe eller lempe kravene som stilles til daglig leders handlinger og unnlater.

Rettspraksis har, ved brudd på plikten til å stå for den daglige ledelse, i skjerpene retning særlig vektlagt at daglig leder forutsettes å ha mest informasjon om selskapet. Sakens risiko

sett i forhold til driftsrisikoen ellers, og kravene som stilles til ivaretagelse av skadelidtes interesser, vektlegges også i skjerpende retning.

Rettspraksis har ved brudd på informasjonsplikten ved insolvens, trukket frem den ulovfestede lojalitetsplikten i kontraktsforhold og selskapets økonomiske stilling som skjerpende momenter i vurderingen. I relasjon til selskapets økonomiske stilling trekkes det ofte frem at daglig leder forventes å ha mest informasjon.

Presumsjonen for at daglig leder forutsettes å ha mest informasjon om selskapet virker å gjennomgående vektlegges som et skjerpende moment i uaktsomhetsvurderingen. Det fremstår naturlig. Mer kunnskap kan skjerpe aktsomhetsterskelen ved at det er mer daglig leder burde kjent til. Det medfører i så fall også en sterkere oppfordring til å handle eller unnlate å handle.

Det er en presumsjon i rettspraksis for at det er handlet uaktsomt ved pliktbrudd, jf. Håhellerdommen.¹⁵⁸ Hvor sterkt presumsjonen gjør seg gjeldende vil variere utfra typen pliktbrudd det er tale om. Pliktene som er behandlet i avhandlingen fastlegges konkret og skjønnsmessig. I slike tilfeller viser rettspraksis at det er nødvendig med en inngående vurdering av om det er utvist subjektiv skyld.

Det må forventes at daglig leder er kjent med de pliktene som påhviler ham. Det er derfor mindre rom for uaktsomhetsvurderinger ved brudd på konkrete plikter. Et eksempel er brudd på plikten til å betale husleie, jf. LB-2012-84057.

5.1 Avsluttende betraktninger

Jeg finner det hensiktsmessig å presentere noen betraktninger om mulige årsaker til at man ikke ser flere saker om daglig leders erstatningsansvar for domstolene. Det er flere mulige grunner til dette. Jeg oppsummerer de mest sannsynlige årsakene.

Domstolsbehandling kan lede til uønsket oppmerksomhet rundt saken. Erstatningsansvar for tap påført selskapet eller medkontrahenter, vil sannsynligvis kunne påvirke senere ansettelses-

---

¹⁵⁸ HR-2016-1440-A avsnitt 41.

For å verne fremtidige jobbutsikter, vil daglig leder tenkes ha en interesse i å forlike saken før den når domstolene.

Prosessrisiko er også et moment som begge parter vil ta i betraktning. Det kan være krevende å forutse sakens resultat med tilstrekkelig grad av sikkerhet. Å føre en sak for domstolene vil binde opp tid, ressurser og påføre partene en stressfaktor.

Den økonomiske betydningen av et erstatningssøksmål mot daglig leder kan reduseres ved å tegne en styreansvarsforsikring. Slike ansvarsforsikringer omfatter vanligvis også daglig leder. Det er normalt selskapet som tegner forsikringen.¹⁵⁹ På tross av den begrensede forsikringskostnaden, er likevel bare to av ti norske bedrifter som tegner styreansvarsforsikring.¹⁶⁰ Jeg antar at trenden i årene fremover vil være at flere vil se betydningen av, og vil tegne styreansvarsforsikringer.

---

¹⁵⁹ Behncke (2020) punkt 5.4.2.

¹⁶⁰ Behncke (2020) punkt 5.4.2.

Litteraturliste

Norske lover og forskrifter

Aksjeloven (asl.)	<i>Lov om aksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 44</i>
Allmennaksjeloven (asal.)	<i>Lov om allmennaksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 45</i>
Bokføringsloven	<i>Lov om bokføring 19. november 2004 nr. 73</i>
Konkursloven (kkl.)	<i>Lov og gjeldsforhandling og konkurs 8. juni 1984 nr. 58</i>
Prokuraloven (prokl.)	<i>Lov om prokura 21. juni 1985 nr. 80</i>
Regnskapsloven (rskl.)	<i>Lov om årsregnskap m.v. 17. juli 1998 nr. 56</i>
Straffeloven (strl.)	<i>Lov om straff 20. mai 2005 nr. 28</i>
Yrkesskadeforsikringsloven	<i>Lov om yrkesskadeforsikring 16. juni 1989 nr. 65</i>

Endringslover

LOV-2006-12-15-88	<i>Lov om endringer i aksjelovelovgivningen mv. 15. desember 2006 nr. 88</i>
-------------------	--

Opphevede lover

Aksjeloven 1957 (asl. 1957)	<i>Lov om aksjeselskaper 6. juli 1957 nr. 4</i>
Aksjeloven 1976 (asl. 1976)	<i>Lov om aksjeselskaper 4. juni 1976 nr. 59</i>

Forskrifter

Bokføringsforskriften	<i>Forskrift om bokføring 1. desember 2004 nr. 1558</i>
-----------------------	---

Norske lovforarbeider

NOU 1992: 29	<i>Lov om aksjeselskaper</i>
Ot.prp.nr.36 (1993-1994)	<i>Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)</i>
NOU 1996:3	<i>Ny aksjelovgivning</i>
Ot.prp. nr. 23 (1996-97)	<i>Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)</i>
Innst. O nr. 80 (1996-1997)	<i>Innstilling frå justiskomiteen om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), og om endringar i anna lovgjeving som følgje av ny aksjelovgivning m.m.</i>
Ot.prp. nr. 55 (2005-2006)	<i>Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.</i>
Prop.111 L. (2012-2013)	<i>Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)</i>

Rettsavgjørelser

Høyesterett

Rt. 1930 s. 533	
Rt. 1932 s. 522	
Rt. 1975 s. 198	
Rt. 1991 s. 119	<i>Normount</i>
Rt. 1992 s. 1451	<i>Straffesak</i>
Rt. 1992 s. 64	<i>P-pilledom II</i>
Rt. 1992 s. 93	
Rt. 1995 s. 1641	
Rt. 1998 s. 276	

Rt. 1999 s. 330	<i>Nordenfjeldske Creditreform AS</i>
Rt. 1999 s. 353	<i>HTS AS</i>
Rt. 2003 s. 400	<i>Sunnfjordtunell</i>
Rt. 2009 s. 1032	
Rt. 2010 s. 93	
Rt. 2010 s. 306	<i>Hempel</i>
HR-2016-1440-A	<i>Håheller</i>
HR-2017-2375-A	<i>Ulvesund</i>
HR-2019-317-A	
HR-2020-1947-A	
HR-2022-1148-A	<i>Sea Lice</i>
HR-2022-2484-A	

Lagmannsrettene

Eidsivating lagmannsrett kjennelse 12. november 1992 (sak nr. 92-02468 K)

LH-1994-379

RG 1995 s. 412

LG-2007-119889

LA-2007-37537

LB-2008-120826

LB-2009-160636

LG-2011-18534

LG-2012-129043

LF-2012-186551 (RG 2013 s. 975)

LB-2012-84057

LB-2013-170795

LB-2013-3295

LB-2014-95122-2

LA-2015-157041

LB-2016-181811

LB-2016-62275

LB-2018-172262

LA-2018-31484

LH-2018-43258

LA-2019-142549

LB-2018-193266

LB-2019-184435-2

LB-2019-81816

LG-2020-98882-2

LF-2023-18194

Tingrettene

14-147363TVI-BBYR

TBERG-2015-69325

Litteratur

- Aarbakke (2017) Aarbakke, Magnus; Asle Aarbakke; Gudmund Knudsen; Tone Ofstad og Jan Skare: *Aksjeloven og allmennaksjeloven – Kommentartutgave* (Elektronisk utgave), 2017 (ajourført 2023), Juridika.no (Hentet 13.04.2024)
- Alteren Schwenke (2023) Alteren Schwenke, Kristine, Styreleders plikter og erstatningsansvar i aksje- og allmennaksjeselskap, Gyldendal 2023.
- Andenæs (2009) Andenæs, Mads Henry, Rettskildelære, 2. Utgave, M.H. Andenæs 2009.
- Andenæs (2016) Andenæs, Mads Henry, Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, 3. Utgave, M.H. Andenæs 2016.
- Behncke (2020) Behncke, Tobias: «Lemping av styremedlemmers erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-2», Tidsskrift for erstatningsrett, forsrikringsrett og trygderett, 2020/03 (årgang 17) s. 198-223.
- Bråthen (2022) Bråthen, Tore, Selskapsrett, 7. Utgave, Fagbokforlaget 2022.
- Bugge Reiersen (2015) Bugge Reiersen, Hedvig, Aksjelovenes utdelingsbegrep, Universitetsforlaget 2015
- Dahlum (2021) Dahlum, Andrea, Styreansvar i praksis, Fagbokforlaget 2021.
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein, Rettskildelære, 5. Utgave, Universitetsforlaget 2001.
- Gisle (2017) Gisle, Jon, Jusleksikon, 5. Utgave, Kunnskapsforlaget 2017
- Hagstrøm (1985) Hagstrøm, Viggo, Culpanormen, Aschehoug 1985.
- Hagstrøm og Stenvik (2019) Hagstrøm, Viggo og Are Stenvik, Erstatningsrett, 2. utgave, Universitetsforlaget 2019.
- Lødrup (2009) Lødrup, Peter, Lærebok i erstatningsrett, 6. utgave, Gyldendal akademisk 2009.
- Normann Aarum (1994) Normann Aarum, Kristin, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, Oslo 1994.

- Norsk lovkommentar: aksjeloven
aksjeloven Bråthen, Tore, Norsk lovkommentar: aksjeloven, Sist hovedrevidert 23.01.2024, Rettsdata.no
- Nygaard (2004) Nygaard, Nils, Rettsgrunnlag og standpunkt, 2. utgave, Universitetsforlaget 2004.
- Nygaard (2007) Nygaard, Nils, Skade og ansvar, 6. utgave, Universitetsforlaget 2007.
- Perland (1999) Perland, Olav Fr.: «Styreansvar etter de nye aksjelovene – har ansvaret blitt skjerpet?», Tidsskrift for Forretningsjus 02/1999 (volum 5), s. 125-159.
- Perland (2013) Perland, Olav Fr.: “Styremedlemmers erstatningsansvar”, Praktis økonomi og finans 02/2013 (volum 29) s. 21-32.
- Skoghøy (2022) Skoghøy, Jens Edvin A., Tvisteløsning, 4. utgave, Universitetsforlaget 2022.
- Smith Ulseth (2006) Smith Ulseth, Therese, Daglig leders stillingsvern, Universitetsforlaget 2006.
- Sæther Mæhle (2004) Sæther Mæhle, Synne , «Gjelder det andre regler for rettslig argumentasjon i rettsdogmatikken enn for domstolene?», Jussens Venner, 2004:05-06, s. 329-342.
- Thorson (2011) Thorson, Bjarte, Erstatningsrettslig vern for rene formuestap, Gyldendal akademisk 2011.
- Woxholth (2021) Woxholth, Geir, Selskapsrett, 7. Utgave, Gyldendal 2021.

Øvrige kilder

- Statistikk på omsetning og sysselsetting etter foretakstype (tall fra 2017) [innhentet 09.04.24] <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-omsetning-og-sysselsetting/2019-09-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=397895>

Statistikk på antall registrerte selskap i
Norge etter foretakstype (tall fra 2020)
[innhentet 09.04.24]

<https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/foretak/aarleg-foretaksdemografi>